RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1906. Första Kammaren. N:o 47.

Lördagen den 12 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) med förslag till ny tulltaxa m. m., och

2:o) med förslag till ändrad lydelse af § 4 i nådiga förordningen angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter den 2 december 1892.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts under dagen aflämnade nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lag angående öfvergångsbestämmelser för tillämpning af lagen den 20 juni 1905 om ändring i vissa delar af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 127, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till förlikningsmän för medling i arbetstvister, och

n:o 128, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående medling i arbetstvister, dels ock en med föranledande af propositionen väckt motion.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 129, i anledning af väckt motion om bestämmande af tullen å maskiner och verktyg efter vikt m. m.;

n:o 130, i anledning af väckt motion rörande tullbehandlingen af vissa för fartygs byggande m. m. afsedda materialier och skeppsförnödenheter;

n:o 131, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af 3 § 7 mom. i förordningen angående mantalsskrifning den 6 augusti 1894; samt

n:o 132, i anledning af väckta motioner om viss ändring i förordningen angående tillverkning och beskattning af maltdrycker m. m.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag:

dels till Riksdagens förordnande, n:o 134, för ledamoten af Riksdagens Första Kammare, f. d. justitierådet J. F. I. Afzelius att vara kommitterad för tryckfrihetens vård;

dels till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 135, angående en allmän polisförfattning för rikets städer och därmed jämförliga orter, och

n:o 136, om ändring eller upphäfvande af mom. 7 i kungl. brefvet den 17 oktober 1778 m. m.;

dels n:o 2, till riksdagsbeslutets slutmening;

dels ock till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 33, angående förordnande för en tryckfrihetskommitterad;

n:o 34, angående befogenhet för riksförsäkringsanstalten att för arbetare, som i anstalten försäkras för olycksfall i arbetet, upptaga jämväl försäkring för olycksfall, som inträffa utom arbetet, samt

n:o 35, angående framläggande af förslag till lag om dödande af bortkomna handlingar.

Om inköp åt staten af vissa vattenfall.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 9 och 11 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 143, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till inköp af enskilda tillhörande vattenfall, lämpliga för elektrisk drift å statens järnvägar.

I en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 102) af den 23 mars 1906 hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bifogadt utdrag af protokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att

»dels medgifva, att inköp af sådana, helt eller delvis, i enskild ägo befintliga vattenfall, som inom den närmaste framtiden

anses komma att för drift af statens järnvägar erfordras och hvilkas inköp icke utan men för staten anses kunna uppskjutas, må af Kungl. Maj:t beslutas till ett sammanlagdt belopp af intill fem miljoner kronor; samt att den afkastning, samma vattenfall kunna komma att lämna under tiden, intill dess de varda för det med inköpet afsedda ändamålet använda, skall inlevereras till statskontoret för att redovisas under titel extra uppbörd;

Om inköp åt staten af vissa vattenfall. (Forts.)

dels ock bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att i mån af behof, enligt Kungl. Maj:ts rekvisition, utanordna för ändamålet erforderliga medel intill nämnda summa.»

Utskottet hade på angifna grunder hemställt, att Kungl Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Herr statsrådet Schotte: Det nu föredragna statutskottsbetänkandet och hvad för öfrigt i ärendet förekommit visar uppenbarligen, huru svårt det är för staten att på ett affärsmässigt sätt kunna handhafva en del af sina angelägenheter.

Kungl. Maj:t föreslår, såsom kammaren känner till, att ett visst kreditiv skall ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för inköp af vattenfall, lämpliga för elektrisk drift å statens järnvägar.

Statsutskottet uttalar sig välvilligt om det ändamål, för hvilket de afsedda vattenfallen skulle inköpas. Det anser, att det vore både i nationalekonomiskt och politiskt hänseende lyckligt, om ångdriften å statens järnvägar kunde i vidsträckt omfattning ersättas med drift genom elektrisk kraft från våra vattenfall, och ehuru utskottet finner, att ännu mycket återstår att utreda i fråga om tillvägagåendet vid införandet af elektrisk järnvägsdrift, anser utskottet riktigt, att staten i tid är betänkt på att tillförsäkra sig äganderätten till sådana i enskild ägo befintliga vattenfall, som kunna anses behöfliga för ett allmännare införande af elektrisk drift å statsbanenätet. Men utskottet finner det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget mindre lämpligt, och utskottet åberopar därvid särskildt, att anvisande af en dylik större summa lätt kunde framkalla enskild spekulation och stegring i prisen å de vattenfall, som kunde komma i fråga. Det är nog också den omständigheten, att enskild spekulation i ett eller annat af de vattenfall, som närmast torde afses, förekommit, som möjligen medverkat till att statsutskottet ställt sig afvisande till Kungl. Maj:ts förslag. Det vore emellertid, synes mig, af åtskillig fördel, om Kungl. Maj:t kunde hafva tillgängliga medel för att, när omständigheterna så påkallade, kunna inköpa lämpliga vattenfall för framtida elektrisk statsbanedrift. Det är i allmänhet mycket lättare, om man kan genast »slå till» och göra upp en affär, än om man måste beräkna att hafva den på hand ett halft eller helt år. Det är då att befara, att det blir dyrare och svårare att kunna ena alla de många olika delägare, som ofta finnas i de flesta

Om inköp åt staten af vissa vattenfall. (Forts.)

vattenfall, om ett hembud till staten, som skall stå en längre tid. Och det är att befara, att de därföre betinga sig högre köpesumma och i öfrigt fördelaktigare villkor. Jag tror icke heller, att faran egentligen är så stor med afseende på den enskilda spekulationen i det afseendet. Det är uppenbart att, om Kungl. Maj:t icke anser sig själf kunna bedöma, huruvida ett vattenfall är af beskaffenhet att böra köpas till följd af det pris, som erbjudes — ty priset spelar här alltid stor roll, och utan att vattenfallet kan förvärfvas för skäligt pris, kan man icke förvänta, att den elektriska driften skall blifva ekonomiskt gynnsam och således en öfvergång till elektrisk drift lämplig och tillrådlig — kommer Kungl. Maj:t naturligtvis att förskaffa sig yttranden från sakkunniga för att kunna bedöma, huruvida det begärda priset är skäligt eller icke. Staten är mindre beroende af enskild spekulation i vattenfall än å andra områden, enär staten uppenbart icke behöfver och icke kan tvingas att till hvad pris som helst köpa de vattenfall, som kunna komma i fråga. Ångdrift finnes ju för närvarande och lärer alltid komma att behöfvas såsom reserv, hvadan staten lätt kan afvisa ett anbud å ett vattenfall, om det fordrade priset finnes vara oskäligt högt. Ehuru jag således tror, att det vore lyckligt och gagneligt, att tillfälle bereddes Kungl. Maj:t att, *om* och *när* gynnsamt anbud förekommer, genast kunna göra upp en lämplig vattenfallsaffär, förutser jag väl, att statsutskottets betänkande kommer att vinna kammarens bifall, och jag förstår också de betänkligheter, som statsutskottet haft mot att anvisa det ifrågasatta kreditivet till Kungl. Maj:ts förfogande. Hvad på mig ankommer skall jag icke underlåta att ställa mig statsutskottets anvisningar till efterrättelse och söka att få på hand de vattenfall, som i främsta rummet kunna komma i fråga att inköpa, och får Riksdagen då i hvarje särskildt fall pröfva, huruvida inköpet är fördelaktigt för staten eller icke. Men jag vill hafva sagdt, att jag icke tror, att detta är ett fullt affärsmässigt sätt att sköta denna sak.

Herr Tamm, Hugo: Detta är en bland de många och stora frågor, hvilka vid denna riksdag blifvit öfverlämnade till statsutskottets behandling och särskildt till riksgäldsafdelningen, där jag har den äran att sitta. Uppslaget är naturligtvis kommet från järnvägsstyrelsen, syftande på icke mindre än det förhållandet, att man påtänkt att kunna drifva Sveriges samtliga järnvägar med elektrisk kraft. Det lär väl ingen människa i Sverige hafva någonting emot, om ett sådant förslag kan genomföras, då det onekligen skulle innebära många fördelar. Men ser jag på frågans nuvarande ståndpunkt, är det egentligen endast från midten af år 1902 genom ett uppslag från Amerika, som man kommit att tänka på möjligheten att på längre afstånd och större rayoner kunna drifva järnvägsdriften. Hittills har erfarenheten icke kunnat ut-

veckla sig längre, än att man har, såsom herrarna kunna se i Kungl. Maj:ts proposition, gjort på flera håll uppslag till kortare banor. Frågan är således relativt ganska outredd, huruvida det kommer att lyckas, detta stora förslag. Kungl. Maj:t säger också mycket riktigt, att det synes tekniskt och ekonomiskt *möjligt*. Det finnes nu äfven en tredje synpunkt, som torde därvidlag beaktas. Det tekniska förmodar jag kommer att lösas. Det ekonomiska återstår att räkna ut. Men det finnes en faktor, som icke bör förglömmas, och det är, huruvida under våra förhållanden, våra långa järnvägssträckor, vårt klimat, vårt läge utefter en hafsstrand, där vi således äro utsatta för fientliga anfall, man kan och bör äfven *praktiskt* lita uteslutande på elektrisk drift. Således ligger den förutsättningen, att järnvägsdriften skall kunna ske genom elektrisk kraft, ännu på ett mycket outredt stadium. Då har järnvägsstyrelsen inkommit till Kungl. Maj:t med en framställning, som lyder så: »Järnvägsstyrelsen, som utarbetat en plan till åtgärders vidtagande redan under den närmaste framtiden för påbörjande med införandet af elektrisk drift på statens järnvägar, ville såsom en följd af det anförda framhålla nödvändigheten af att inga staten tillhöriga vattenfall afhändes, utarrenderades eller delvis eller helt och hållet toges i anspråk för annan industri, utan att först hänsyn tagits till och noga blifvit utredt, i hvilken utsträckning de lämpligen borde användas för järnvägsdrift på statsbanorna.»

Om inköp åt staten af vissa vattenfall. (Forts.)

Med andra ord, alla statens nuvarande vattenfall äfvensom de, hvilka komma att igenom köp öfvergå till staten, skola beläggas med den »döda handen» ända till dess detta ovissa problem — om möjligheten att drifva elektrisk järnvägsdrift — blir löst. Detta har synts utskottet vara en framställning, som, under det ifriga arbete som nu pågår om vattenfallens användande, är ungefär som att lägga en död hand, en hämmande hand på industrien. Från nationalekonomisk sida är det relativt likgiltigt, om ett vattenfall blir användt på ena eller andra sättet, blott det icke får ligga oanvändt.

Det är således den första anmärkning statsutskottet gjort, att de icke böra så förläggas alla dessa vattenfall, afvaktande en oviss användning. Däremot har statsutskottet ställt sig välvilligt mot tanken, att där det lämpar sig, bör staten också söka, om jag så får säga, anordna elektrisk drift genom vattenfalls inköpande, eller åtminstone icke vara afvisande mot ett sådant förslag. Men då har det föreslagna sättet synts statsutskottet icke fullt affärsmässigt. Om en enskild person vill köpa vattenfall, tviflar jag på, att han proklamerar: jag afsätter 4 à 5 miljoner för inköp af vattenfall. Detta skall naturligtvis framkalla hvad som talades om i dag, det skall framkalla en motspekulation för att kunna på statens bekostnad gagnera. Jag vill icke säga, att på grund af den kungl. propositionen, men åtminstone till tiden sammanfallande

Om inköp åt staten af vissa vattenfall. (Forts.)

med den hafva icke mindre än två vattenfall, som i vattenfallskommitténs förslag stå omnämnda såsom tjänliga att af staten inköpas, efter hvad mig berättats, redan inköpts af enskilda till betydligt högre pris, än hvad de förut bjudits till staten för.

Således är det efter vår uppfattning icke ett affärsmässigt sätt eller ett för staten gagneligt sätt, att man proklamerar, att man sätter af pengar för inköp af vattenfall. Vida enklare och lättare synes det statsutskottet, att staten gjorde med detta som med många andra affärer, nämligen sökte att få detta på hand, och det sedan finge undergå pröfning, huruvida det ifrågasatta köpet kan vara fördelaktigt. Ty, mina herrar, det är icke nog att köpa vattenkraften, det är en sak till, som måste beräknas. Man kan köpa vattenfall, som blifva alldeles för dyra, då de skola användas. Det fordras icke blott att vara ägare af vattenfallet, utan det är ganska dyra anordningar för att uttaga denna kraft och göra den verksam. Man torde således icke få bedöma saken blott efter vattenfallet och den vattenkraft, som finnes där, utan det måste finnas utredning om, hvilket pris dessa hästkrafter, om jag så får säga, fullt ordnade kunna vara värda. Det är således, såsom jag nämnde, ingalunda från statsutskottets sida någon som helst motvilja mot den tanken, att staten bör äga de större vattenfallen, där de kunna på ett, om jag så får säga, ordnadt sätt öfvergå i statens hand, och jag tror icke, att faran är så stor, att man behöfver genast rusa i väg på köpet, ty de flesta vattenfall, som kunna komma i fråga att komma till sådan användning, har staten del uti, och genom denna statens delaktighet torde det icke vara så absolut lätt att göra dem till föremål för ren spekulation. Därför är det, som statsutskottet har kommit till den slutledningen, att det icke är skäl att lämna kreditiv till järnvägsstyrelsen, hvarigenom skulle läggas en absolut »död hand» på dessa vattenfall, till dess utredning blifvit gjord, utan därest Kungl. Maj:t för ett eller annat ändamål kan komma fram till Riksdagen med förslag och utredning på, att vattenkraften kan fördelaktigt användas, har statsutskottet tänkt sig och hoppas och tror, att Riksdagen kommer att medgifva en sådan utgift. Det är egentligen på dessa skäl, som statsutskottet för närvarande ställt sig afvisande mot förslaget att för järnvägsdrift vattenfall skulle så att säga utan vidare pröfning inköpas, och vi tro, att det förhållandet, att det kommer under pröfning i Riksdagen, kommer också antagligen att verka såsom ett tryck på att man icke begär för fallen alltför mycket.

Det är således på den grund, som jag, herr grefve och talman, anhåller om bifall till statsutskottets förslag.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo lagutskottets den 8 och 9 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 47, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om automobiltrafik.

Författningsförslag om automobiltrafik.

I proposition, n:o 70, af den 7 mars 1906, hvilken af båda kamrarna blifvit till lagutskottet hänvisad, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag, infordrat Riksdagens yttrande öfver propositionen vidfogadt förslag till förordning om automobiltrafik.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande af anförda skäl hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl Maj:t anmäla, att vid granskning af förevarande förslag Riksdagen funnit skäl till följande hemställan:

»1:o) att den totala belastningen å hvar hjulaxel må vara afgörande för hjulringarnas bredd; att denna bredd bör utgöra minst 8 centimeter och vid en belastning per axel af mer än 750 kilogram ökas därutöfver i visst lämpligt förhållande till belastningens ökning; samt att undantag från bestämmelse om viss bredd på hjulringar må äga rum för automobiler med en belastning af högst 750 kilogram per axel, när hjulringarna äro försedda med mjuk och elastisk beläggning;

2:o) att automobil förses med igenkänningsmärke på sådant sätt, att det utan svårighet kan läsas, såväl af den som befinner sig bakom som af den, hvilken befinner sig framför automobilen, samt att bokstäfverna och siffrorna i märket erhålla minst 12 centimeters höjd;

3:o) att i förordningen uppställes såsom allmän regel, att å allmänna vägar med en bredd af 3,6 meter eller därunder automobiltafik ej får förekomma, med Konungens befallningshafvande likväl lämnad rätt att för de undantagsfall, där sådant utan olägenhet kan ske, på särskild ansökan medgifva automobilfart;

4:o) att bestämmelserna i den föreslagna 9 § helt må utgå;

5:o) att automobil ej må framföras med större hastighet än som motsvarar i stad, köping och annat tätt bebyggdt samhälle 15 kilometer under dagsljus och 10 kilometer vid mörker eller dimma samt annorstädes 25 kilometer under dagsljus och 10 kilometer vid mörker eller dimma, allt i timmen;

6:o) att det i 12 § föreslagna uppsättande af anslagstaflor ej må ifrågakomma, utan ersättas med föreskrift, att Konungens befallningshafvande, hvar för sitt län, *dels* utfärdar kungörelse med uppgift — för landet samt område, som är att hänföra till stad, men icke är i stadsplanen intaget — å de allmänna vägar, som få helt eller delvis med automobil befaras, äfvensom angående förbud, som må vara i särskildt fall meddeladt mot sådan

Författningsförslag om automobiltrafik. (Forts.)

vägs befarande med hvarje eller visst slag af automobil, samt om stadgad inskränkning, beträffande vissa vägar, af eljest medgifven hastighet för automobils framförande, *dels ock* i början af hvarje år i utfärdad kungörelse sammanfattar på ett öfverskådligt sätt alla sådana under det nästföregående året samt förut inom länet tillkännagifna stadganden, såvidt de fortfarande äro gällande;

7:o) att, därest Riksdagen godkänner den under 4:o) här ofvan gjorda hemställan, orden i 33 § »dock må körning med automobil å enskild väg, där sådant ej är tillåtet, allenast af målsäganden åtalas» må utgå;

8:o) att motorcykel må förses med igenkänningsmärke; samt

9:o) att, därest Riksdagen godkänner hvad utskottet under 3:o) här ofvan hemställt, det vid 8 § ifrågasatta förbud mot automobiltrafik å väg af 3,6 meters bredd eller därunder icke må äga tillämpning å motorcykel.»

Vid utlåtandet fanns reservation afgifven af herrar *Lindman* och *Segerdahl*, hvilka ansett, att punkterna 3 och 5 i utskottets hemställan borde utgå, samt att i punkten 6 orden »å de allmänna vägar, som få helt eller delvis med automobil befaras, äfvensom angående förbud, som må vara i särskildt fall meddeladt mot sådan vägs befarande med hvarje eller visst slag af automobil» borde utbytas mot »å de allmänna vägar, som helt eller delvis ej få med automobil befaras, äfvensom angående förbud, som må vara i särskildt fall meddeladt mot sådan vägs befarande med visst slag af automobil».

Punkten 1.

Herr Petersson, Peter: Då jag icke kan i allo instämma uti hvad utskottet anfört i denna fråga, så ber jag få uttala min i några hänseenden afvikande mening.

Både Kungl. Maj:ts förslag till förordning och utskottets därvid gjorda erinringar synas mig tendera därhän att vilja i denna fråga lagstifta icke endast i sådana fall, där laga bestämmelser kunna vara erforderliga, utan jämväl i sådana, där enligt min åsikt dylika bestämmelser äro alldeles obehöfliga, gällande detta senare särskildt åtskilliga tekniska detaljbestämmelser.

Så må t. ex. den föreslagna bredden på automobilers hjulringar visserligen kunna anses lämplig i fråga om hjulringar af järn, men däremot ingalunda i fråga om hjulringar af gummi, hvilka senare svårligen torde på något sätt kunna skada vägbanan, och för hvilka det således är alldeles obehöfligt att lagstifta. Också söker man förgäfves efter bestämmelser härom till och med i den i fråga om automobiltrafik ganska stränga danska lagen. I fråga om hjulringarnas form i löpytan vill man visserligen tillåta dubbars användande i vissa fall, men ej, såsom i ut-

landet är vanligt och särskildt vid många tillfällen å lastautomobiler nödvändigt, ens tillåta i sned riktning mot löpytan anbringade flata tvärlister. Man sysselsätter sig mycket med funderingar, på hvilket afstånd en i full gång varande automobil skall stannas, och fordras å automobiler två så starka bromsar, att de hvar för sig kunna genast bringa automobilens hjul att upphöra att rotera, då man enligt min åsikt bort i likhet med franska lagens särdeles lämpliga föreskrifter nöja sig med att bestämma, att den ena bromsen, som verkar direkt på bakhjulen, skall vara tillräckligt kraftig att kunna låsa hjulen.

Författningsförslag om automobiltrafik. (Forts.)

Jag vill därför hoppas, att vederbörande vid lagens utfärdande noga väga fördelarna och olägenheterna af de tekniska detaljbestämmelserna och undvika onödiga sådana.

Angående den maximihastighet, hvarmed man med automobil må äga färdas, äfvensom på hvilka slags vägar, så är det visserligen svårt att å ena sidan kunna tillfredssälla automobilisternas kanske långt gående fordringar och å andra sidan andra vägfarandes och äfven väghållares mer eller mindre befogade farhågor, men med de många och stränga bestämmelser man synes vilja i öfrigt ålägga ägare eller förare af automobiler, så anser jag, att utskottet gått något för långt i försiktighet och att det ej behöft hysa någon betänklighet vid att härvid tillmötesgå reservanternas åsikt. I England bestämdes visserligen år 1896 maximihastigheten till endast 12 engelska mil per timme eller cirka 19 kilometer, men man fann snart, att detta verkade hämmande å automobilismens utveckling, hvadan man redan år 1903 fann sig föranlåten att med godt resultat höja maximihastigheten till 20 engelska mil eller cirka 32 kilometer.

Då jag nu äfven i fråga om de vägar, hvarå automobiltrafik må äga rum, delar reservanternas åsikt, så får jag, herr grefve och talman be att få yrka bifall till herrar Lindmans och Segerdahls reservation.

Herr Lindman: Jag anhåller, att vid första punktens behandling diskussionen måtte få röra sig om lagutskottets hemställan i dess helhet.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Herr statsrådet Tamm: I föreliggande betänkande har ju lagutskottet underkastat Kungl. Maj:ts förslag till förordning om automobiltrafik en viss granskning, och i allmänhet är om dess förslag intet annat än godt att säga; blott i fråga om tvenne punkter ber jag att få påkalla kammarens uppmärksamhet.

Den allmänna betydelsen af automobiltrafik torde jag icke i denna kammare behöfva framhålla. Jag vill i detta afseende endast hänvisa till hvad automobilkommittén i sitt betänkande

Författningsförslag om automobiltrafik. (Forts.)

sade redan på den tiden, och det torde väl för hvarje år, man kan nästan säga hvarje dag, hafva vunnit i betydelse. Utskottet har också varit den förste att erkänna detta, då det på sid. 22 säger:

»Å andra sidan får man ej genom alltför snäfva bestämmelser förhindra automobiltrafiken att tillgodogöra sig sitt förnämsta företräde framför annan skjuts, nämligen den större snabbheten, och detta desto mindre som vådan för öfriga vägfarande af automobils större fart inom vissa gränser häfves därigenom, att detta fortkomstmedel manövreras säkrare, hastigare och smidigare än ett med dragare förspändt åkdon. Automobilväsendets utveckling kan enligt utskottets mening få stor betydelse för vårt land med dess vidsträckta områden utan tillräckliga förbindelser å järnväg eller vattenled, och maximihastigheten för automobil bör därför bestämmas så förmånligt, som omsorgen om öfriga vägfarande kan medgifva».

Utskottet har således här medgifvit, att alltför snäfva bestämmelser icke böra i förordningen införas. Men i samma stycke motiverar utskottet just de af detsamma föreslagna nedsättningarne från respektive 30 och 20 kilometer i timmen till 25 och 10 samt från 20 och 15 till 15 och 10, och detta, ehuru det är just snabbheten, som ju är automobilens viktigaste, om icke allra viktigaste egenskap, på hvilken hela automobilismens utveckling stöder sig. Såsom motiv för denna nedsättning har utskottet hänvisat till utlandets bestämmelser. Vi hörde alldeles nyss af den förste ärade talaren, att i England de af utskottet åberopade bestämmelserna redan ansetts alltför snäfva, och att den tillåtna hastigheten blifvit höjd. Dessutom har jag enligt meddelande från Kungl. Maj:ts beskickning i London den uppgiften, att i England tillämpas icke där gällande bestämmelser i afseende å hastigheten. I Frankrike, som i Europa väl är föregångslandet i afseende å automobilism, tillämpas gällande bestämmelser på sådant sätt, att de böter, som där finnas stadgade för öfverskridande af den medgifna maximihastigheten, aldrig ådömas annat, än då olycka inträffar, men då med hela lagens stränghet, så att först och främst automobilföraren får sitt i lagen bestämda bötesstraff för den öfverskridna hastighetsgränsen, men att vid ådömande af straffet för den ansvaret bärande ägaren af automobilen det städse betraktas som en i hög grad försvårande omständighet, om farten vid olyckans inträffande öfverskridit de tillåtna 30 kilometerna, och straffet blir i så fall högst afsevärdt. Att i Frankrike en viss opposition uppstått mot automobilerna, torde kunna förklaras genom där förut försiggångna täflingar, som ledt till öfverdrifter och därmed följande reaktion. De äro numera förbjudna, och en allmän önskan har gjort sig gällande, som också af statsmyndigheterna uppmärksammats, att höja den tillåtna maximifarten från 30 kilometer till 60.

Ett motiv, som skulle kunna sättas upp emot utskottets för-

Författningsförslag om automobiltrafik. (Forts.)

slag att minska hastigheten från den i de allra flesta europeiska länder länge medgifna farten af 30 kilometer i timmen, är det, att man kan icke tänka sig, att ägaren af en så dyrbar maskin som en automobil — såvida han icke möjligen låter sig förledas af ungdomligt öfvermod — skall skicka i väg sitt fordon i en fart, hvarigenom han själf riskerar mycket mer än öfriga vägfarande. Dessutom äro ju automobilerna redan förut — och för hvarje dag ökas denna deras egenskap — mycket mer manövrerbara än något annat hittills kändt fordon. Men det förnämsta korrektivet mot öfverdrifven fart är dock den lag, som förekommer under nästa punkt på föredragningslistan, och hvilken jag antager kammaren enligt ett enigt lagutskotts tillstyrkan kommer att för sin del gilla. Därigenom skulle i strafflagen införas så stränga bestämmelser, att böterna höjdes från hittills gällande 100 kronor ända till 500 kronor.

Den andra punkt, i afseende hvarå jag tror, att utskottet gått något för långt i sin omsorg, rör vägarne. Kungl. Maj:t hade där utgått från den uppfattning, att alla vägar, som hittills varit öppna för allmänheten, äfven skulle vara tillåtna för automobiltrafik, och att endast efter förutgången utredning vederbörande Konungens befallningshafvande skulle äga att från denna trafik undantaga vissa vägar. Utskottet har slagit in uti annan riktning och sagt, att egentligen skulle alla vägar vara förbjudna, i enlighet hvarmed af vägar, med bredd under 3,6 meter, endast vissa särskildt uppräknade skulle vara tillåtna för ifrågavarande trafik, i hvilket afseende utskottet på sid. 22 anför: »en dylik anordning» — som den af Kungl. Maj:t föreslagna — »synes utskottet opraktisk. Stora delar af vårt land komma helt säkert att under lång tid fortfarande vara främmande för automobiltrafik, och en allmän föreskrift om anvisningar å taflor för denna synes vid sådant förhållande opåkallad och föranledande afsevärda onödiga kostnader för det allmänna.» Därvid vill jag endast tillåta mig den anmärkningen, att om trakter finnas, där automobiltrafik icke på lång tid torde förekomma, det därstädes vore alldeles onödigt att underkasta sig kostnad för att hindra denna trafik. Jag kan således icke förstå, att utskottet härmed på något sätt kullkastat de motiv, som vederbörande departementschef i sitt yttrande till statsrådsprotokollet anfört såsom grunder för den af Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelsen. Utskottet anser det vidare vara alldeles tydligt, att automobilklubbar och andra intresserade skulle draga försorg om upprättande af kartor, där de tillåtna vägarne vore intecknade. Det är möjligt, att så kommer att ske, men det är hårdt, att, om någon vill använda automobil för en turistresa t. ex., samt äfven hvad utlänningar beträffar, den resande måste vara försedd med såväl dessa kartor som de kungörelser, utskottet förutsätter hvarje år komma att utgifvas. Det skulle på detta sätt medföra stora svårigheter att undgå att

Författningsförslag om automobiltrafik. (Forts.)

blifva lagbrytare. Dessutom undrar jag, om det t. ex. för norra Jämtland, där enligt alla sakkunniges utsago automobilismen har har ganska stor framtid, skulle vara möjligt att genomföra de af lagutskottet föreslagna bestämmelserna, ty större delen af de vägar, som ännu i denna stund finnas där, äro smalare vägar och skulle således enligt utskottets förslag vara undantagna från automobiltrafik. I Skåne däremot är förhållandet ett helt annat; där är en ofantligt stor mängd af de trafikerade vägarne icke allmänna, utan enskilda, men bredare än 3,6 meter. Huru skall en automobilist, som kommer hit från andra trakter utan att vara försedd med nyss nämnda kartor, kunna taga sig fram utan att blifva lagbrytare? Om vägarne äro till för att underlätta samfärdseln, skola de också hållas öppna för dessa automobiler, hvilka jag vill beteckna såsom framtidens fordon, och om det ligger sanning i påståendet, att Sverige är ett föregångsland i tekniskt afseende, så skola vi icke genom alltför restriktiva bestämmelser i nu antydda afseende hindra teknikens utveckling på detta för samfärdseln synnerligen viktiga område. Det förefaller mig, som om utskottet i föreliggande betänkande skattat alltför mycket åt den existerande och, jag erkänner det, den fullkomligt förklarliga rädsla, som ännu finnes på landsbygden för detta nya slags fordon. Men jag undrar, om icke denna rädsla skall hafva en lika snar öfvergång som den förskräckelse, allmänheten hyste för velocipeder, då dessa först började komma i användning. Denna förskräckelse är dock nu fullständigt öfverstånden. Jag tror dessutom icke det skulle vara klokt att nöja sig med att kunna färdas fram på vägarne i den, om jag så får uttrycka mig, stilla lunk, som hittills varit vanlig, utan man får nog tänka sig, att folket på landsbygden skall vakna, på samma sätt som vi i hufvudstaden blifvit tvingade därtill, väckta, som vi blifvit af elektriska spårvagnar och automobiler, och det torde icke dröja länge, innan den rädsla, jag antydde, då har försvunnit. Men hvad som dock först och sist enligt min tro talar för att utskottets förslag i dess helhet icke bör antagas, är, att om den af mig nyssnämnda lag, som förekommer under nästa punkt på föredragningslistan, med dess synnerligt stränga straffbestämmelser kommer att tillämpas, finnes enligt min åsikt icke någon som helst risk att släppa automobilismen lös i så utsträckt grad, som Kungl. Maj:t här föreslagit, hvarför jag ock vågar hoppas, att den af herrar Lindman och Segerdahl afgifna reservationen, i hvilken rättvisa gjorts åt den skiljaktiga meningen beträffande de två punkter, jag tagit mig friheten beröra, måtte vinna kammarens bifall, i enlighet med hvad den förste ärade talaren nyss yrkade.

Herr Sjöcrona: Här är ju fråga om att berättiga allmänt användande af ett fortskaffningsmedel, som visserligen icke varit förbjudet och till och med genom vissa, i särskilda fall meddelade

Författningsförslag om automobiltrafik. (Forts.)

tillstånd varit uttryckligen tillåtet, men som ändå hittills kunnat sägas vara ett nytt fortskaffningsmedel, om hvilket man icke har synnerligt stor erfarenhet. Nu börjar det emellertid att mer allmänt begagnas och nu är äfven nödvändigt att få allmänt gällande bestämmelser därom, hvilket också Kungl. Maj:t insett och behjärtat, och därför har Kungl. Maj:t framlagt detta föreliggande förslag. Det säger sig självt, att då detta fortskaffningsmedel, om det icke är lämpligt konstrueradt, kan innebära fara för dem, som begagna detsamma, och då dess användande äfven kan medföra fara för andra trafikanter, för vägfarande i allmänhet, samt obehag för de väghållningsskyldige, en sådan lagstiftning som denna, då den nu framträder, måste afvägas med synnerligt stor omsorg. Man bör å ena sidan se till, att man icke förnärmar andra trafikanter samt landtmännens berättigade anspråk, på samma gång man å andra sidan måste, hvilket också af utskottet erkännes, söka undvika, att för stora hinder läggas i vägen för begagnande af detta fortkomstmedel, som otvifvelaktigt har framtiden för sig och särskildt i vårt land, som ännu icke i vissa delar har så synnerligt goda samfärdselmedel, kan blifva af särdeles stor betydelse. Det säger sig självt, att härvidlag resa sig mycket stora svårigheter. Många faktorer måste här tagas med i räkningen: konstruktionen af automobilerna, vägarnes beskaffenhet och särskildt vägarnes bredd, den hastighet, som kan blifva tillåten, jämte mycket annat, och det lärer vid afvägande af alla faktorers inverkan icke låta sig göra att framställa något absolut giltigt, med därpå grundad bestämmelse, åtminstone icke då man första gången tager i hop med detta ärende samt icke varit i tillfälle att i vårt land pröfva tillämpning af förut gällande bestämmelser.

Den första talaren har anmärkt mot Kungl. Maj:ts förslag, att där förekomma en mängd tekniska bestämmelser, hvilka, såsom han yttrade, icke behöfva belasta lagen. Jag tror icke han har rätt däri. Det ligger synnerlig vikt uppå att, såsom jag redan nämnt, automobiler äro ändamålsenligt och på betryggande sätt konstruerade, hvarför äfven bestämmelser därom måste i lagen förekomma. Den första anmärkningen berör den i § 1 förekommande bestämmelsen angående broms, att den skall vara så inrättad, att automobilen kan hejdas inom en sträcka af tre gånger automobilens längd. Uti en till utskottet ingifven skrift har äfven sådan anmärkning blifvit framställd; utskottet har redogjort därför i sitt betänkande och således gifvit den allt det erkännande, den kunnat få, men utskottet har naturligtvis icke i denna rent tekniska fråga vågat uttala något bestämdt omdöme, utan rekommenderar detta till närmare sorgfälligt öfvervägande vid utfärdandet af en blifvande författning. Mer har icke utskottet kunnat göra i detta fall. Detsamma är förhållandet med bestämmelserna angående hjulringarne; det ifrågasättes medgifvande af tillstånd att anbringa glidskydd och snedt gående tvärlister samt

Författningsförslag om automobiltrafik. (Forts.)

broddning under vintertid och så vidare. Där har utskottet icke ansett sig behörigt att föreslå en bestämd ändring, utan har endast antydt, att dessa önskningar borde tagas i sorgfälligt öfvervägande vid författningens utfärdande. Den förste talaren nämnde också, att i fråga om hjulringar af gummi det icke behöfde meddelas bestämmelser i afseende å bredd m. m. Utskottet har tillmötesgått en sådan önskan i så måtto, att det icke förordar dylika bestämmelser för automobiler, hvilkas belastning ej öfverstiger 750 kilogram. För dessa ansågs icke nödigt att bestämma viss bredd å hjulringar med beläggning af mjukt och elastiskt ämne; där vikten åter uppgår till mer än 750 kilogram, synes det uppenbart, att för skyddande af vägbanan mot alltför stark slitning man måste bestämma viss bredd å hjulringarne äfven för dem, som äro försedda med mjuk och elastisk beläggning. I detta afseende har utskottet med ledning af den danska lagen endast antydt, att man borde fordra åtminstone åtta centimeters bredd och sedan större bredd, i den mån belastningen växte. Detta är så försiktigt och moderat, som man kan begära.

Vidare har herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet riktat en särskild anmärkning mot punkt 3, som handlar om de vägar, på hvilka automobiler finge användas, och mot punkt 5. Hvad angår 3:dje punkten, »att i förordningen skulle uppställas såsom allmän regel, att å allmänna vägar med en bredd af 3,6 meter eller därunder automobiltrafik ej får förekomma, med Konungens befallningshafvande likväl lämnad rätt att för de undantagsfall, där sådant utan olägenhet kan ske, på särskild ansökan medgifva automobilfart», har denna bestämmelse varit föremål för mycken öfverläggning inom utskottet; jag kan gärna säga, att vi sysselsatt oss med densamma under två hela sammanträdesdagar och hafva således icke slarfvat från oss denna punkt. Det har varit framställdt förslag, och jag har själf varit med om att framställa det, att man skulle medgifva automobiler, som icke hade mer än en viss begränsad bredd, att de skulle få gå fram på alla vägar utan något undantag, när icke särskild anledning fanns att förbjuda det. Men då skulle man återigen blifvit tvungen att förbjuda automobiler med stor bredd, så att framförandet af sådana skulle bero på särskildt tillstånd i hvarje fall. Detta hade ju kanske kunnat ske utan svårare olägenhet, då lastautomobiler väl i allmänhet icke komma att användas annat än för lokaltrafik. Förslaget kunde emellertid icke tillvinna sig majoritet i utskottet. Där råder, liksom jag tror förhållandet vara i hela Riksdagen och särskildt i Andra Kammaren, en stor förskräckelse för dessa automobilers användande på smala vägar.

Hvad vårt förslag angick, hade jag och en ledamot till af utskottet vid besök hos konsul Gjestvang sett på alla personautomobiler, han hade. De olika slagen voro uppställda på hans gård, och nästan alla hade en bredd mellan de yttersta punkterna af

Författningsförslag om automobiltrafik. (Forts.)

1,67 meter eller således omkring 1,7 meter. Om nu herrarne besinna, att våra bygdevägar i allmänhet ej hafva mer än 3,6 meters bredd — på ett och annat ställe till och med mindre —, skulle med användandet af automobiler af 1,7 meters bredd å sådan väg ej finnas mer än 2 decimeters mellanrum vid möte mellan två automobiler eller mellan en automobil och ett annat åkdon med samma bredd som automobilen, för att nu icke tala om stora lass, som bönderna kunna vilja framföra på sådana vägar. Det väckte synnerligt stort motstånd, och utskottet vågade icke, såvidt utskottet skulle kunna hoppas på att nu få denna fråga ordnad, i det fallet förorda bifall till Kungl. Maj:ts förslag eller till det förslag, som jag och en annan ledamot i utskottet hade ifrågasatt.

När man nu icke ansåg sig kunna såsom allmän regel tillåta användandet af vägar med endast 3,6 meters bredd eller därunder, inträffade ju det förhållandet, att flertalet vägar på landsbygden icke skulle få användas för automobilfart, så framt icke Konungens befallningshafvande ansåge sig kunna meddela särskildt tillstånd. Då kunde det väl icke vara lämpligt, att man skulle för hvarje sådan väg i hela riket uppsätta taflor, som innehölle förbud att befara dessa vägar. Det skulle naturligtvis då finnas en tafla vid det ställe, där den smalare vägen utgår från en bredare väg, och en tafla vid det ställe, där den åter träffar en bredare väg, samt vid alla vägar till den förstnämnda vägen. Jag antager, att i Skaraborgs län dessa taflors antal skulle komma att uppgå till flere hundra — det är väl det minsta, jag kan tänka mig. Då ansåg utskottet det lämpligare, att Konungens befallningshafvande finge genom allmän kungörelse tillkännagifva, hvilka vägar som skulle få befaras, och de särskilda villkor, som det möjligen kunde blifva nödvändigt att bestämma i afseende å dessa vägar, så att t. ex. en 4 meter bred väg naturligtvis ej skulle få befaras af en lastautomobil, som hade 2 meters eller större bredd, och så vidare lämpadt efter omständigheterna. Jag tror, att ingen gärna kan bestrida, att med det slut, hvari utskottet stannat, att såsom allmän regel förbjuda användandet af 3,6 meter breda vägar, det måste anses vara en praktisk anordning, att man icke skall sätta upp taflor vid alla dessa vägar. Jag behöfver icke erinra om den kostnad, som det skulle medföra för statsverket.

Herr statsrådet Tamm har vidare framställt anmärkning beträffande den tillåtna farten. Ja, mine herrar, jag har talat om att det är många faktorer, som göra sig gällande, när man skall jämka och laga på bästa vis i en sådan fråga som denna. Men det är en faktor till, och det är allmänhetens ovana vid och den allmänna förskräckelse, som herr statsrådet Tamm erkände ännu vara rådande, för dessa fortskaffningsmedel. Det har därför synts utskottet vara nödvändigt att gå fram med försiktigbet och afvakta den tid, då allmänheten hunnit vänja sig litet mera vid dessa automobiler, för att, ifall det visat sig vara möjligt och lämpligt, då öka den

Författningsförslag om automobiltrafik. (Forts.)

högst medgifna farten. För öfrigt kan jag icke finna, att icke det kan vara fullt tillräckligt, att särskildt i en större stad med liflig trafik på gatorna man skall få framföra ett åkdon med en fart af 15 kilometer i timmen, d. v. s. 50 procent större hastighet, än man vanligen åker med; och när man medgifver, att man på landet får fara fram med 25 kilometer eller $2^1/_2$ mil i timmen, bör väl det vara tillräckligt i början. Men jag medgifver villigt, att skillnaden mellan 25 och 30 kilometer i timmen ej är så synnerligt stor eller så synnerligen mycket att fästa sig vid. Det tror jag dock, att, om utskottet utan vidare godkänt Kungl. Maj:ts förslag härvidlag, författningen hade mött mera motstånd, än den kanske nu kommer att göra. Det har således varit i ren välmening, som utskottet ansett sig böra förorda denna egentligen ganska obetydliga nedsättning för landsbygden. Och hvad beträffar hastigheten i mörker, får jag säga, att jag tycker, att det bör vara fullt tillräckligt, att automobiler få färdas fram med 10 kilometer i timmen, lika för städerna och landsbygden. Kungl. Maj:ts förslag stadgar härvidlag en mindre hastighet för städerna än för landsbygden. I städerna skulle man väl emellertid snarare kunna tillåta större hastighet, då där i allmänhet gatorna äro belysta under nätterna. Men om man tänker efter, kan det ju på landet, då under mörker eller dimma en mängd folk kommer från en marknad eller annat, där stora skaror varit samlade, vara vådligt, om automobiler fara fram med större fart än 10 kilometer i timmen.

Jag har nu sökt att i någon mån besvara de hittills framställda anmärkningarna. Såsom gällande hela lagförslaget vill jag säga, att jag naturligtvis icke kan påstå, att det ena ena eller andra är absolut riktigt och har absolut företräde, men jag tror, att, om man önskar att nu få fram en författning i ämnet för att få pröfva, huru den kommer att te sig i tillämpningen, och möjligen därefter gå vidare fram, man gör försiktigast, om man nu antager hvad utskottet hemställt.

Jag tillåter mig att yrka bifall till den föreslagna första punkten.

Herr Lindman: Jag har till fullo förstått, att det är af en viss vikt, att man på ett så nytt lagstiftningsområde som detta går framåt med försigtighet. Men jag har det oaktadt icke kunnat anse det vara rätt af utskottet att gå så långt, som det gjort. Kungl. Maj:t har föreslagit, att alla allmänna vägar skulle upplåtas för automobiltrafik, och att Konungens befallningshafvande skulle, hvar och en i sitt län, kunna utfärda inskränkande bestämmelser, hvarigenom undantag göras för vissa vägar. Utskottet däremot säger, att inga andra vägar än de, som äro öfver 3,6 meter breda, få användas för automobiltrafik. Således har utskottet undantagit alla våra allmänna vägar af det så kallade bygdevägsslaget och ansett, att man endast på de allmänna lands-

Författningsförslag om automobiltrafik. (Forts.)

vägarna skulle få färdas med automobil. Likväl har utskottet sagt, att i vissa undantagsfall automobil må framföras äfven på andra vägar, där det efter särskild ansökan pröfvas kunna ske utan olägenhet. Det vill säga: en person, som har automobil, får gå in till Konungens befallningshafvande och begära att få med automobil färdas på den eller den vägen, och han kan få tillstånd därtill, för så vidt det kan ske utan olägenhet. Hvar och en, som vill förvärfva sig en sådan rätt, skall därom göra ansökning. En person, som bor på en ort, gör ansökning och får tillstånd att trafikera en viss smalare väg; en annan person däremot, som bor i angränsande län, gör ansökning beträffande samma väg, men får ej det begärda medgifvandet. Se där ett exempel på olägenheter af den ifrågavarande bestämmelsen! Efter min mening skulle för öfrigt inträffa åtskilliga ganska stora sådana. Om till exempel en person bor vid en bygdeväg, kan han ju själf utverka tillstånd att få färdas på denna väg, men en annan person, som ej begärt tillstånd, kan ej färdas med automobil till honom, därför att han bor vid en så smal väg. Om en smalare väg sammanbinder två landsvägar, kan man ju ej färdas därpå med automobil från den ena landsvägen till den andra, för så vidt Konungens befallningshafvande ej därtill lämnat tillstånd. En landsväg kan ju också vara smalare än 3,6 meter — det är icke sällsynt i Norrland —, hur skall då en automobilfarande göra, om han ej utverkat tillstånd att få fara fram på det smala stället? Skall han stiga af och mäta vägen samt, då den befinnes vara mindre än 3,6 meter bred, vända och resa tillbaka igen? Eljest skulle han nödgas öfverträda förordningen. Jag anser, att detta kunnat vara hjälpt, om utskottet följt den väg, som nu af utskottets ordförande omnämnts och som varit före i utskottet, nämligen att säga: automobiler af viss bredd få färdas äfven på smalare vägar, och på bredare vägar få alla automobiler färdas. Men de nu föreslagna bestämmelserna synas mig blifva alltför restriktiva.

Hvad taflorna beträffar, är äfven jag af den åsikten, att det är önskligt att slippa dem. Hvad är naturligare än att bestämma, att Konungens befallningshafvande skall utfärda en kungörelse af innehåll, att på de och de vägarna få automobiler färdas, och kanske: på de och de vägarna få endast automobiler under den och den bredden färdas fram. Den föreslagna bestämmelsen kommer att verka hindrande äfven så till vida, att, medan på allmänna vägar, som äro öfver 3,6 meter breda, andra vägfarande veta, att de kunna riskera att möta automobiler och därför se upp, de på smalare vägar ej kunna veta, att de riskera att möta automobiler — då de ej hafva sig bekant, att särskildt tillstånd är utfärdadt — samt till följd däraf olyckshändelser lättare kunna tänkas uppstå på sådana vägar.

Beträffande hastigheten är jag af den mening, att det är ganska öfverdrifvet af utskottet att sätta ned hastigheten så myc-

Författningsförslag om automobiltrafik. Forts.)

ket, som skett. Det står ju helt tydligt, att å broar och i vägkorsningar samt å sådana ställen, där lifligare trafik råder, eller där körbanan ej kan öfverskådas minst 15 meter framför automobilen, densamma ej får färdas med större hastighet, än att den kan stannas ögonblickligen. Detta i förening med hvad som förekommer i nästa punkt på föredragningslistan synes mig vara tillräckligt skydd mot att automobiler skola köra fram med för stor hastighet. Det synes mig därför, att de farter, som af Kungl. Maj:t blifvit föreslagna, väl må kunna tillåtas, det vill säga högst 30 kilometer i timmen på landet och högst 20 kilometer i timmen i stad vid dager. Är det sistnämnda så förfärligt mycket? Utskottet har satt ned maximihastigheten i stad till 15 kilometer i timmen, men mången gång färdas man där så fort med häst. Genom en så restriktiv bestämmelse afskär man ju den fördel, som kan vinnas med en automobil, att man kommer fortare fram. Dessutom anser jag, att i en stad som Stockholm, som börjar på att växa ut och blifva en storstad, människorna verkligen få finna sig i att som i andra stora städer se upp en smula, när de gå på gatan. De kunna ju sofva på trottoaren, men på gatan måste de vara beredda på att finna åkande automobiler och velocipeder.

Jag betraktar automobilen såsom ett nyttigt fortskaffningsmedel. Den är nyttig både för transport af gods och för de personers betjänande, som behöfva komma fram hastigt. Därför bör man ej lägga så stora hinder i vägen för automobiltrafiken, som utskottet gjort. Med anledning däraf skall jag anhålla, herr talman, att vid föredragningen af tredje och femte punkterna få yrka afslag på dem och att få föreslå en ändring i sjätte punkten.

Herr Håkansson: Jag skall icke länge uppehålla kammaren. Jag ber endast att få uttrycka min tacksamhet mot lagutskottet för de förslag till ändringar, som det kommit med i afseende å tredje punkten. Här är i vårt land så godt om trånga, smala, backiga och krokiga vägar, att det på många ställen verkligen vill försigtighet till, när man kommer med dessa moderna fordon. Man har till exempel en krokig väg, gående en längre sträcka utmed ett vattendrag å ena sidan och med skogbevuxna höjder å den andra; och man kan icke se den mötande förrän några meter innan man är färdig att stöta ihop med honom. Jag antager, att herrarna lite hvar hafva sett exempel på hur svårt det är, särskildt vid nyöppnade järnvägslinjer, att få hästar att gå fram mot ett mötande järnvägståg, huru mycket svårare skall det icke vara vid möten med dessa fordon, af hvilka det ena ej liknar det andra — det finnes ju tjogtals olika automobiler?

Låt oss i detta fall afstå från att vara ett föregångsland! Låt oss i stället trygga säkerheten för flertalet vägfarande!

Författningsförslag om automobiltrafik. (Forts.)

Herr Sjöcrona: Med anledning af herr Lindmans yttrande, att det skulle behöfvas särskildt tillstånd för hvar och en, som ville trafikera en smalare väg, och att detta skulle vara förenadt med stor olägenhet, särskildt för dem, som bodde långt bort, ber jag få fästa uppmärksamheten därpå, att, om flera eller färre personer på anförda skäl begära, att en väg om 3,6 meters bredd skall få befaras med automobil, och Konungens befallningshafvande bifaller en sådan ansökning — efter vägstyrelsens hörande antagligen —, Konungens befallningshafvande naturligtvis kommer att taga upp tillståndet i den kungörelse, som Konungens befallningshafvande utfärdar vid hvarje års början, hvarigenom allmänheten sålunda får veta, att den vägen är genom särskildt tillstånd upplåten till allmän trafik.

Vidare sade samme talare, att det i städerna ofta hände, att man körde med en fart af 15 kilometer i timmen. Jag är rädd för att den, som kör på Drottninggatan i Stockholm med en sådan hastighet, blir fälld till ansvar för öfverdådig framfart.

Herr Bohnstedt, Knut: Äfven jag skall be att få till lagutskottet framföra min tacksamhet för att utskottet bestämt en viss bredd på de vägar, som må upplåtas för automobiltrafik, ty för oss, som bo på landet, är det af vikt, att äfven *vi* få komma fram. Jag vill hemställa till herrarne, huru man skall bära sig åt, när man kommer körande med ett parlass hö eller säd och möter en automobil på en väg, som är 3,6 meter bred. Det blir ytterst svårt, delvis omöjligt att komma förbi hvarandra, automobilen blir nog icke den, som viker, utan det lär nog bli den andre parten, som kommer i diket. Jag tror därför, att det är af yttersta vikt att få bestämdt, hvilka vägar automobilerna få färdas fram. Således kommer jag att yrka bifall till momentet 3 och skall på samma gång anhålla att få yttra mig något i afseende på momentet 5.

Att kontrollera den hastighet, hvarmed en automobil far fram, är synnerligen svårt. Lagutskottet föreslår, att den har rättighet att vid dagsljus köra med en hastighet af i stad, köping o. s. v. 15 kilometer samt å landet 25 kilometer i timmen. Men då det är omöjligt att kontrollera farten åtminstone på landsbygden — i städerna, där det finnes polis, kan det ju gå för sig —, kan med säkerhet antagas, att om farten bestämmes till 20 kilometer, köres 25, och om farten sättes till 25, köres minst 30, och med den hastigheten ökas naturligtvis ännu mera svårigheten att mötas. För min del kan jag ej förstå, hvarför det skall vara så stor skillnad i detta fall i fråga om landet och staden. I staden finnas å ömse sidor om körbanan trottoarer, men på landet där äro inga trottoarer, men i stället oftast ganska djupa diken, och därför synes det mig, som om automobilhastigheten ej borde få vara större på landet, än hvad den är i städerna. Jag skulle

Författningsförslag om automobiltrafik. (Forts.)

dock medgifva detta, om blott man kunde utöfva någon kontroll, men det kan man icke, åtminstone känner jag icke något sätt, hvarpå man skulle kunna taga reda på denna sak.

Om något större hastighet skall medgifvas för landsbygden, skulle jag därför önska, att i stället för 25 bestämdes högst 20 kilometer för landet, så att paragrafen skulle få den ändring, att orden »annorstädes 25 kilometer» under dagsljus ändrades till »annorstädes högst 20 kilometer», och kommer jag, herr grefve och talman, att anhålla om proposition härå.

Herr Hedenstierna: Då det i detta fall gäller att lagstifta, bör man väl icke endast taga hänsyn till förmån för automobiltrafiken, utan man får väl äfven fästa något afseende vid den stora allmänhetens rättvisa kraf på skydd mot förfördelande och skador. Det är därför ej nog att göra straffbestämmelser, hvilka oftast icke blifva effektiva i följd af svårigheten att styrka den hastighet, hvarmed automobilerna framdrifvas, utan man måste i själfva lagen utsätta sådana bestämmelser, att man såvidt möjligt är skyddar allmänheten. Det har sagts, att man genom dylika bestämmelser skulle hämma detta så nödiga fortskaffningssätt, automobilfarten, men jag får då säga: hvilket är väl viktigast, att en person, som reser med automobil, kommer fram något tidigare, än det eljest varit honom möjligt, eller att den stora allmänheten blifver skyddad mot fara och olyckshändelse? Kommer en automobil med icke alltför stor hastighet och på en sådan väg, att man kan se honom på långt afstånd, kan man visserligen med iakttagande af stor försiktighet möta honom, men om han ute å landsbygden rusar i väg med sådan fart, som man får bevittna här i Stockholm, blir det nära nog omöjligt att, då man kommer körande med hästar, reda sig vid ett möte med en automobil. På landet finnas i allmänhet inga bivägar att slå in på, när en automobil passerar, utan man får försöka komma undan huru som helst och så godt man kan. Ännu är man icke så van vid automobiler ute på landsbygden, att icke risken af olyckshändelse, om automobilhastigheten blir för stor, är mycket afsevärd. Men det är icke nog med att bestämmelser i afseende på farten gifvas, man måste äfven tänka sig beskaffenheten af de vägar, å hvilka automobilerna få fara fram. På de vägar, hvilka äro så smala, som här är omtaladt, eller smalare än 3,6 meter, kan man näppeligen mötas med vanliga fordon, och om någon där kommer körande med en automobil, huru skall man då, om man färdas efter aldrig så litet skygga hästar, tänka sig kunna passera en dylik. Man må vara aldrig så försiktig och iakttaga alla möjliga försiktighetsmått å ömse sidor, uppstår fara, om vägen är för smal. Våra vanliga bygdevägar äro i allmänhet icke lämpliga för dessa nya fortskaffningsmedel.

Enligt min tanke har utskottet ingalunda varit för strängt i

Författningsförslag om automobiltrafik. (Forts.)

den här gjorda bestämmelsen, utan snarare alldeles för mildt. Beträffande landsbygden skulle det ju ligga den egentliga och största vikten på att man där kan färdas fram på vägarna med tunga automobiler, hvilka få lastas med större tyngder, och det finnes ett visst berättigadt intresse uti att en *sådan* automobiltrafik lagfästes, men *i detta fall* är det icke heller samma fara för de mötande, som när det gäller snabbgående automobiler. Därför tror jag, att den största fördelen af en lagstiftning å detta område vore, att särskilda lagstadganden gjordes för lastautomobiler och särskilda för turister; ty dessa senare äro vanligtvis sportmän, hvilka mycket litet tänka på den stora allmänheten, de tänka blott på sig själfva och den idrott de vurma för, men då det bör åligga dem att tänka icke blott på sitt eget nöje, utan äfven på sina medmänniskor samt dessas lif, hälsa och säkerhet, kan man icke vara nog försiktig vid lagstiftningen. Emellertid vill jag för närvarande endast yrka bifall till lagutskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Herr Lindman: Jag ber att få yrka afslag på 3:dje punkten.

Herr Sjöcrona: Under åberopande af hvad jag förut anfört, anhåller jag att få yrka bifall till punkten.

Herr Cederberg: Då denna punkt behandlades inom utskottet, gick min åsikt i samma riktning som reservanternas, och för den åsikten hyser jag fortfarande starka sympatier. Att jag ej kom att reservera mig mot utskottets förslag berodde emellertid därpå, att jag fått felaktiga uppgifter i afseende å den för personautomobiler vanligen förekommande bredden, hvilken för mig uppgafs till omkring 1,7 meter. Men jag har sedermera fått kännedom om att automobiler tillverkas äfven af viss mindre bredd och att sådana af 1,25 meters bredd icke äro så synnerligen ovanliga. Mig synes det därför, att reservanterna i afseende å så smala automobiler hafva fullt skäl att yrka afslag å denna punkt. Jag tror nämligen, att det varit mest praktiskt att uti förordningen införa några bestämmelser, hvarigenom rätten till automobiltrafik på vissa vägar gjordes i någon mån beroende af *automobilens*

Författningsförslag om automobiltrafik. (Forts.)

bredd. *Vägbredden* torde i det stora hela ganska litet betyda i fråga om sådana olägenheter, som kunna inträffa i följd af att hästar blifva rädda för automobilerna, ty om då vägen är en eller annan decimeter bredare eller smalare, betyder det ytterst litet; större inflytande har den såsom inverkande på möjligheten att vid möten kunna komma förbi hvarandra. I det hänseendet beror därjämte mycket på automobilens bredd, och därför tror jag, att det hade varit mest praktiskt, om, som sagdt, någon bestämmelse, som gjorde rätten till automobils användning å smalare vägar beroende på automobilbredden. Något yrkande därom anser jag mig dock icke nu böra framställa, därför att om, såsom jag önskar, kammaren skulle bifalla reservanternas yrkande, under det att efter all sannolikhet utskottets yrkande bifalles i Andra Kammaren, så kommer naturligtvis frågan till sammanjämkning inom lagutskottet, och man kan då i sammanjämkningsväg få fram ett mellanförslag, hvarvid den af mig nu nämnda omständigheten, att det finnes personautomobiler, som äro smalare än hvad för utskottet uppgifvits, kan vinna behörigt afseende.

Jag anhåller således att få instämma uti herr Lindmans yrkande om afslag på punkten i fråga, hvarigenom Kungl. Maj:ts förslag i den delen skulle blifva det af kammaren antagna.

Herr Sjöcrona: Ja, detta förslag af herr Cederberg kan ju möjligen synas tilltalande, men jag tror, att det blefve nog ganska svårt att åstadkomma en sammanjämkning, om man skulle låta Kungl. Maj:ts förslag i 8 § blifva antaget af Första Kammaren, under förutsättning att utskottets förslag antoges af medkammaren. Den förespeglade sammanjämkningen blefve nog rätt svår, men äfven utan en sådan sammanjämkning torde det åsyftade målet kunna uppnås. Äfven jag har mig bekant, att det lär finnas, ehuru mera undantagsvis, automobiler, som äro smalare än 1,7 meter. Om sådana skulle komma att mera allmänt användas, kan ju Konungens befallningshafvande, om så finnes lämpligt, medgifva, att automobiler, som hafva exempelvis 1,25 meters bredd, få fara på de vägar, hvilka hafva mindre bredd än 3,6 meter. På det sättet åstadkommes ju alldeles precis detsamma. Utskottet har ju också själft föreslagit, att denna inskränkning i fråga om 3,6 meters vägbredd ej skall tillämpas på motorcyklar, emedan de äro smalare än den vanligast förekommande bredden af de ännu åtminstone smalaste automobilerna. Att denna sistnämnda bredd på en automobil dock är tämligen ovanlig, tror jag mig kunna antaga, då, såsom jag redan nämnt, vid den förevisning, som herr Gjestvang gjorde för herr Cederberg och mig vid vårt besök i hans affär, ej fanns en enda automobil, som var smalare än 1,67 meter. Jag tror därför, att kammaren gör klokast uti att bifalla äfven denna punkt.

Författningsförslag om automobiltrafik. (Forts.)

Herr Andersson, Gustaf: Lagutskottets ärade ordförande har till fullo utredt utskottets uppfattning af denna fråga, men jag skall ändock anhålla att få något bemöta herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i afseende å ett par punkter, uti hvilka han yttrat sig.

Herr statsrådet säger, att risken är större för automobiler än för de vägfarande, som åka efter hästar, men detta resonemang kan väl icke hålla streck. Automobilen blir ej rädd, han går icke i diket, men om jag kommer åkande efter en häst eller ett par hästar, så bli de rädda och gå i diket, och alltså är faran större för den, som åker efter hästar, än för automobilfararen. En vanlig automobil för persontrafik är 1,7 meter bred, och ingen kan begära, att automobilen skall föras åt sidan alldeles intill dikeskanten, hvarigenom icke ens hälften af en 3,6 meter bred väg blir öppen för andra vägfarandes åkdon; dessutom är det omöjligt att få hästar att lugnt möta automobilen, och det är till och med orimligt begära, att vanliga åkdon skola mötas så nära intill hvarandra, att axel stöter mot axel. I detta fall är det tydligt, att faran är större för dem som färdas efter hästar än för de automobilåkande.

Herr statsrådet nämnde, att det var på samma sätt då velocipederna började att användas, men denna jämförelse är väl icke så alldeles riktig. Velocipeden upptar ju icke på långt när hälften af vägen, och de mötande få således mera än halfva vägen till sin disposition. Herr statsrådet sade också, att automobilen har en mycket stor framtid för sig i synnerhet i Jämtland, och det är mycket möjligt, däruppå tviflar jag visst icke. Jag kan i detta fall påminna om att då det, efter hvad jag vill minnas, var fråga om anslag till allmänna vägar, yttrade en statsrådsledamot, att han rest en hel dag i Norrland och därvid icke sett mera än en gumma, som gick och vallade två kor på vägen. I sådana fall är ju ingen fara vid automobiltrafik, därför hade det varit riktigare, om regeringen skilt på Norrland och öfriga delar af landet och tagit det, så att säga, mera så småningom och i den mån behofvet visade sig större på det ena eller andra hållet, i stället för att, på sätt nu skett, skära allt öfver en kam.

Jag tror, att om Första Kammaren skulle låta locka sig att gå in på det förslag, som är framkommet från reservanterna, äro nog utsikterna ej så stora att få det förslaget igenom i medkammaren — det blir nog ändå den, som i det här fallet tager ledningen — och då få de, som vilja hafva denna lagstiftning, ingenting alls.

Jag hemställer då, om det ej är skäl att taga utskottets förslag, till hvilket jag nu yrkar bifall.

Herr Cederberg: Då man talat så mycket om olyckshändelser, hvilka kunna inträffa då hästar äro rädda, ber jag att få

Författningsförslag om automobiltrafik. (Forts.)

uppläsa ett par moment ur Kungl. Maj:ts förslag till förordningens 14 §, innefattande instruktion för automobilförare och lydande sålunda:

»*att*, då ridande eller med dragdjur förspändt åkdon möter eller upphinnes, iakttaga all möjlig varsamhet och, om djuret visar sig oroligt, icke färdas förbi, innan den ridande eller åkande lämnats tillfälle att, om han så önskar, stanna och stiga af eller vidtaga annan åtgärd till förekommande af olycksfall;

att äfven eljest, då kreatur befinnes i omedelbar närhet af automobilen, iakttaga den varsamhet, som till förekommande af olycksfall kan anses erforderlig;»

Genom denna instruktion, hvilken af utskottet antagits och som torde af kammaren bifallas, förefaller det väl, som om åtskilliga af de farhågor man uttalat i afseende å möjliga olyckor vid möten med automobiler skulle vara undanröjda. I öfrigt kan detta åberopas äfven när vi komma till punkten 6. Jag anhåller därför blott att nu få fästa uppmärksamheten härpå, så att jag vidare slipper yttra mig i denna fråga.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de yrkanden, som härunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarade sig finna den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i punkten 3 af sitt utlåtande n:o 47, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 41.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Herr Bohnstedt, Knut: Jag ber att få hemställa, att den å andra raden nedifrån i 5 momentet förekommande bestämmelsen »25 kilometer» måtte utbytas mot högst »20 kilometer», för öfrigt lika med utskottet.

Herr Lindman: Jag anhåller att få yrka afslag å 5:te punkten.

Herr Sjöcrona: Jag anhåller att få yrka bifall till punkten, och detta så mycket mer, som nu här äro framställda *ett* yrkande på 30 kilometer och *ett annat* på 20 kilometer, och då synes mig utskottets hemställan om 25 kilometer vara en lämplig medelväg.

Grefve Hamilton: Det är ju tydligt, att man hyser en viss fruktan i afseende å automobilfarten, då man ännu saknar erfarenhet om denna trafik, men jag hemställer, om icke vi dagligen på Stockholms gator se automobiler gå fram med öfver 15 eller till och med 20 kilometers hastighet, och vi se på samma gång att detta icke medför några vådor, utan att det går mycket väl för sig. Vi behöfva ej hysa någon skuggrädsla för antagande af denna punkt. För öfrigt, när automobiler nu blott komma att få framföras på de bredare vägarna, böra de också få köra med större hastighet än nu är föreslaget, och jag anhåller därför att i likhet med herr Lindman få yrka afslag å denna punkt.

Herr Törnebladh: Den föregående talaren sade, att man ser huru automobilerna fara fram på Stockholms gator, och att det går mycket väl för sig. Jag instämmer uti detta hans yttrande endast med borttagande af »mycket väl.»

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande förevarande punkt yrkats: 1:o), att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) af herr *Bohnstedt, Knut*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att orden »25 kilometer» utbyttes mot »högst 20 kilometer»; och 3:o), att utskottets hemställan skulle afslås.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraproposition därvid antagits afslag å utskottets hemställan, upp-

Författningsförslag om automobiltrafik. (Forts.)

sattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i punkten 5 af sitt utlåtande n:o 47, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 37.

Punkterna 6—9.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Lagförslag ang. ansvarighet för skada i följd af automobiltrafik m. m.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 8 och 9 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 48, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ansvarighet för skada i följd af automobiltrafik samt till lag om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § strafflagen.

Genom proposition, n:o 65, af den 7 mars 1906, som af båda kamrarne blifvit hänvisad till lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen antaga vid propositionen fogadt förslag till lag angående ansvarighet för skada i följd af automobiltrafik samt till lag om ändrad lydelse af 11 kap. 15 § strafflagen.

Punkten 1.

Utskottet hade i förevarande punkt hemställt, att Riksdagen måtte antaga det i propositionen innefattade förslag till lag angående ansvarighet för skada i följd af automobiltrafik.

Ordet lämnades på begäran till

Lagförslag ang. ansvarighet för skada i följd af automobiltrafik m. m. (Forts.)

Herr Sjöcrona, som yttrade: Enligt vedertaget bruk skall jag tillåta mig att i afseende å föredragningen hemställa, att betänkandet föredrages punktvis, att det i första punkten omförmälda betänkandet föredrages paragrafvis med ingress och rubrik sist, att uppläsning icke må äga rum af andra paragrafer än de, beträffande hvilka uppläsning begäres, att vid behandlingen af första paragrafen öfverläggningen må omfatta lagförslaget i dess helhet samt att, därest någon § skulle blifva till utskottet återförvisad, utskottet må äga att beträffande de paragrafer, som blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå de jämkningar, som kunna af återförvisningen föranledas.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Vid härefter i enlighet med den beslutade ordningen skedd föredragning godkändes den föreslagna lagen och förklarades utskottets i punkten gjorda hemställan besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Lagförslag om rikets flagga.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 8 och 9 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 49, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rikets flagga, dels ock två med föranledande af nämnda proposition väckta motioner.

Genom en den 5 april 1906 dagtecknad proposition, n:o 115, som blifvit till lagutskottet hänvisad, hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagt utdrag af protokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga vid propositionon fogadt förslag till lag om rikets flagga.

I sammanhang med nämnda proposition hade lagutskottet till behandling förehaft två särskilda till utskottet öfverlämnade motioner, hvilka i anledning af propositionen väckts, den ena, n:o 160, inom Andra Kammaren af herr *J. E. Centerwall* och den andra, n:o 43, inom Första Kammaren af herrar *F. E. K. Åkerberg, J. Bernström, K. H. R. Tillberg* och *E. Fränckel.*

I den af herr *Åkerberg* m. fl. afgifna motionen hade hemställts,

Lagförslag om rikets flagga. (Forts.)

»att Riksdagen måtte besluta följande ändringar i den af Kungl. Maj:t föreslagna lag om rikets flagga:

§ 5.

Hans Maj:t Konungen, Riksdagen och med Konungens tillstånd medlem af konungahuset må föra tretungad flagga, med eller utan rikets vapen å hvitt fält i korsets midt, så ock använda sådana tecken i den tvärskurna flaggan.

Kungl. Svenska segelsällskapet må, i den omfattning Kungl. Maj:t äger bestämma, föra den tretungade flaggan med bokstafven O förgylld med en kunglig krona däröfver å hvitt fält i korsets midt.

Enligt bestämmelser, som Konungen i kommandoväg meddelar, må i tretungad flagga för utmärkande af befäl föras visst tecken, anbragt i det öfre inre fältet. I öfrigt får ej flagga förses med märken, emblem eller bokstäfver.»

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande af anförda skäl hemställt, att Riksdagen, under förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunde i oförändradt skick bifallas, måtte, med anledning af propositionen samt med afslag å herr Centerwalls och herr Åkerbergs m. fl. motioner, för sin del antaga lag angående rikets flagga, af den lydelse, utskottets utlåtande utvisade.

Vid utlåtandet hade reservation afgifvits af herr *Segerdahl*, hvilken, med instämmande af herrar *Jansson* och *Nordin*, ansett, att 5 § i den föreslagna lagen borde hafva följande lydelse:

»Hans Maj:t Konungen må föra tretungad flagga, med eller utan rikets vapen å hvitt fält i korsets midt, så ock använda sådant tecken i den tvärskurna flaggan. Sådant tecken må ock, med Hans Maj:t Konungens tillstånd, medlem af konungahuset föra i den tvärskurna flaggan.

Enligt bestämmelser, som Konungen i kommandoväg meddelar, må i tretungad flagga, för utmärkande af befäl, föras visst tecken, anbragt i det öfre inre fältet.

I öfrigt får ej flagga förses med märken, bokstäfver eller andra tecken.»

Vid utlåtandets föredragning begärdes ordet af

Herr Sjöcrona, som yttrade: Beträffande föredragningen tillåter jag mig göra en alldeles lika lydande hemställan som den, jag nyss uppläste.

Till denna lämnade kammaren sitt bifall.

Utskottets förslag till lag angående rikets flagga.

Lagförslag om rikets flagga. (Forts.)

1 och 2 §§.

Godkändes.

3 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

»Färgen å flaggans sidofält skall vara ljust mellanblå och å korset guldgul.

Likare å mönsterfärger, sådana *ett vid Konungens förslag till denna lag fogadt* tygprof utvisar, skall tillhandahållas å de ställen, Konungen bestämmer.»

Herr Afzelius: Jag skall be att vid denna paragraf få göra en liten, rent formell anmärkning. Paragrafen bestämmer flaggans färger. »Färgen å flaggans sidofält skall vara ljust mellanblå och å korset guldgul.» Härtill fogas i andra stycket: »Likare å mönsterfärger, sådana ett vid Konungens förslag till denna lag fogadt tygprof utvisar, skall tillhandahållas å de ställen, Konungen bestämmer.» Jag förmodar, att många af herrarne hafva funnit det egendomligt, att man uti en lag hänvisar till en tyglapp, som är fästad vid en riksdagshandling. Jag tror, att detta är något ganska ovanligt. Utskottet har här gjort en förändring i Kungl. Maj:ts förslag, som innehöll, att »Likare å mönsterfärger, sådana härvid fogade tygprof utvisar, skall tillhandahållas» etc., hvilket återigen förutsätter, att vid denna lag skall finnas ett tygprof, som alltså skulle medfölja hvarje exemplar af författningssamlingen. Det vore nog lika originellt. Jag tror i själfva verket, att i denna lag icke behöfver beskrifvas, huru denna likare skall se ut — det följer af första stycket —, utan lagen skall innehålla, att likare skall tillhandahållas på det sätt, som här säges. Därjämte bör meddelas Kungl. Maj:t, att Riksdagen i sammanhang med antagandet af denna lag godkänt det förslag till tygprof, som är fogadt vid Konungens förslag. Syftet med lagen vinnes därför på ett efter min mening enklare och ändamålsenligare sätt, om uti denna paragraf orden om det bilagda tygprofvet uteslutas, och paragrafen sålunda får följande lydelse i andra stycket: »Likare å mönsterfärgen skall tillhandahållas å de ställen, Konungen bestämmer.» Därjämte borde då i ingressen införas följande: »att Riksdagen, under förklarande» etc. etc. »och, med godkännande af det vid Konungens förslag till denna lag fogade tygprof för likare å mönsterfärger, för sin del antagit följande lag» etc.

Jag ber sålunda, herr talman, att i denna paragraf få yrka, att orden: »sådana ett till Konungens förslag till denna lag fogadt tygprof utvisar» utgå, och att i ingressen i stället göres den förklaring, som jag nu nämnde.

Lagförslag om rikets flagga. (Forts.)

Herr Sjöcrona: Som den siste talaren redan påpekat, innehåller det kungl. förslaget i denna paragraf, att »Likare å mönsterfärger, sådana här vidfogade tygprof utvisar, skall tillhandahållas å de ställen, Konungen bestämmer». Detta ansågo vi i utskottet vara mycket olämpligt, då det, såsom den siste talaren anmärkt, skulle gifva anledning till, att vid hela upplagan af Svensk Författningssamling skulle ligga ett tygprof, hvilket allt efter det sätt, hvarpå hvar och en förfore med sitt exemplar, kunde komma att undergå växling i färgen. Därför ifrågasattes inom utskottet, liksom nu skett, att helt och hållet taga bort detta, men däremot gjordes den berättigade invändningen, att Riksdagen dock borde på något sätt godkänna det förslag till färger, som var framställdt, och då föreslog en ledamot den redaktion, som utskottet nu har framlagt. Emellertid finner jag det af den siste talare framställda förslaget vara mycket bättre, hvilket jag med tacksamhet måste erkänna, och jag får därför förklara, att jag biträder detta förslag.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmanmen yttrade, att beträffande förevarande paragraf annat yrkande ej förekommit, än att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att i andra stycket mellansatsen »sådana ett vid Konungens förslag till denna lag fogadt tygprof utvisar» utelämnades.

Härefter gjordes propositioner, först på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag samt vidare på bifall till nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

4 §.

Godkändes.

5 §.

Föreliggande paragraf lydde sålunda:

»Hans Maj:t Konungen och med Hans tillstånd medlem af konungahuset må föra tretungad flagga, med eller utan rikets vapen å hvitt fält i korsets midt, så ock använda sådant tecken i den tvärskurna flaggan.

Enligt bestämmelser, som Konungen i kommandoväg meddelar, må i tretungad flagga, för utmärkande af befäl, föras visst tecken, anbragt i det öfre inre fältet.

I öfrigt får ej flagga förses med märken, bokstäfver eller andra tecken.»

Herr Åkerberg: Beträffande denna paragraf hafva herrar Bernström, Tillberg, Fränckel och jag uti afgifven motion hemställt, dels att Riksdagen skall få föra tretungad flagga och dels

att »Kungl. Svenska Segelsällskapet må, i den omfattning Kungl. Maj:t äger bestämma, föra den tretungade flaggan med bokstafven O förgylld, med en kunglig krona däröfver å hvitt fält i korsets midt.» Då jag antager, att kammarens ledamöter hafva läst vår motion, skall jag icke trötta med att upprepa de motiv, som förefinnas i densamma. Jag skall likväl erinra därom, att Kungl. Svenska Segelsällskapet haft denna rättighet att föra tretungad flagga sedan år 1832. Jag har icke kunnat finna, att vare sig Kungl. Maj:t eller utskottet uppgifvit några bindande skäl för att den tretungade flaggan endast skulle vara krigsflagga, och ännu mindre har angifvits någon tvingande nödvändighet för ett gammalt privilegiums borttagande. Svenska Segelsällskapet skattar denna rättighet, som det har begagnat i $^3/_4$ sekel, mycket högt, och jag tror icke, att segelsällskapet någonsin har missbrukat denna rättighet. På dessa skäl ber jag att få yrka bifall till motionen.

Lagförslag om rikets flagga. (Forts.)

Herr Sjöcrona: För att icke för mycket upptaga kammarens tid skall jag tillåta mig att i fråga om den svenska flaggans historia hänvisa till det statsrådsprotokoll, som åtföljt den kungl. propositionen. Hos oss har nu sedan sekler gällt, att den tretungade flaggan skulle, vare sig den nu var helt och hållet blå och gul eller var försedd med unionsmärket, vara en örlogsflagg. Detta är dess allmänna egenskap, och det är särskildt påbjudet, att tretungad flagg icke får föras af handelsfartyg, icke får föras såsom handelsflagga. Genom särskilda bestämmelser har medgifvits, att tullstyrelsen, poststyrelsen och telegrafstyrelsen samt det Svenska Segelsällskapet finge föra tretungad flagga, men, som sagdt, den tretungade flaggan hade dock i alla fall egenskapen af en specialflagga. Någon bestämmelse om en verklig nationalflagga för det svenska folket har hittills icke funnits. Emellertid har man sedan några tiotal af år tillbaka i vårt land allt mer och mer börjat att använda flaggning vid högtidliga tillfällen. Det är väl åtminstone 10 à 20 år sedan flaggor allmänt började att svaja till och med på våra folkskolehus. Den tvärskurna flaggan började således att betraktas såsom en nationalflagga, och man ansåg den väl då på det hela taget vara lika god som den andra.

Men så kom 1897 års förordning, som stadgade, att tretungad flagg skulle föras på Konungens slott, på riksdagshuset samt på byggnader och fartyg, som tillhörde krigsmakten till lands och sjöss, äfvensom att en tvåtungad flagga skulle användas på öfriga statens byggnader och af statens ämbetsverk, samt den tvärskurna flaggan af alla andra. Det är ju alldeles gifvet, att man därigenom fått en mellansort emellan den tretungade och den tvärskurna flaggan, och då naturligtvis den flagga, som enligt gällande författningar skulle föras på Konungens slott och på riksdagshuset, måste anses vara den förnämsta, har följden däraf blifvit, att den flagga, som man ville betrakta som nationalflagga, så att säga

Lagförslag om rikets flagga. (Forts.)

blifvit den sämsta, då den var den tredje i ordningen. Detta kan ju emellertid icke vara öfverensstämmande med de begrepp, man vill fästa vid en nationalflagga.

I sammanhang med förslag, enligt regeringsformens föreskrift, till bestämmelser om huru flaggan skall se ut, har nu regeringen, och det är jag den mycket tacksam för, också velat införa sådana bestämmelser, att vi här i vårt land skulle få en nationalflagga. Denna skall ju således vara sinnebilden för det gemensamma fosterlandet, det vill säga den skall påminna svenska män och kvinnor om allt, som innebäres i ordet fosterland, om vår tanke- och trosfrihet, om vår urgamla kultur, om våra gemensamma, ärorika minnen, om vårt gemensamma framtidshopp och mycket mera; och när denna nationalflagga skall hafva en sådan betydelse, skall naturligtvis den tretungade flaggan helt och hållet göras till en specialflagga. Därför skall väl Riksdagen i första rummet icke längre föra tretungad flagga, utan den flagga, som Riksdagen själf har varit med om att förklara vara den svenska nationens nationalflagga.

Utskottet har af samma skäl icke kunnat förorda bifall till Svenska Segelsällskapets önskan och begäran att få behålla den tretungade flaggan, och utskottet har härvid förklarat sig hysa förvissning därom, att, om den tvärskurna flaggan blir af statsmakterna förklarad vara det svenska folkets nationalflagga, hon skall af alla goda medborgare och således äfven af segelsällskapets ledamöter omfattas med den vördnad och kärlek, som bör tillkomma symbolen för vårt gemensamma fosterland. Jag kan icke finna annat än att detta är fullt giltigt, och tillåter mig därför att yrka bifall till denna paragraf.

Herr Wieselgren: Då den siste ärade talaren, såvidt jag förstod, icke gaf den motionär, som uppträdt i saken, den upplysning, som han önskade, så skall jag be att få göra det. Jag har nämligen själf varit i den ställning som han, att jag egentligen icke förstod, hvad särskildt den *tretungade* flaggan betydde eller hvarifrån den hade sin upprinnelse. På fråga vid något tillfälle fick jag af en hög auktoritet veta, att de där tre flikarna ursprungligen kallades för stjärtar och representerade drakstjärtarna på vikingaskeppen. Vikingaskeppet hade ju drakhufvudet i fören, men aktern slutade med en drakstjärt, hvilken, såsom synes af den bekanta tapeten i Bayeux, icke alltid var klufven, men antagligen så småningom, under påverkan af en utbildad ornamentik, utvecklades till icke mindre än tre sådana stjärtar. Det är denna derivation, som förklarar, att den tretungade flaggan sedan lång tid tillbaka ansetts såsom en fackflagga, d. v. s. en flagga för krigsfartyg, för vikingaskeppens eftersläkt; därigenom får den ett historiskt berättigande, som är så gammalt, att det bör verka dubbelt vördnadsbjudande.

Lagförslag om rikets flagga. (Forts.)

Jag tror för min del icke, att våra segelsällskap kunna känna sig på något sätt förfördelade utaf att denna gamla, historiska flagga icke anses lämpa sig för deras små glada lustjakter.

Hade lagförslaget varit fullt konsekvent, skulle det i andra paragrafen icke hafva innehållit något annat, än att »örlogsflagga skall föras å flottans fartyg, båtar och byggnader, så ock å hären tillhörande fartyg och båtar, när de föras af militär befälhafvare». Då hade man stått fullkomligt på den historiska grunden. Nu har man också ansett, att denna flagga skulle föras »å rikets fästningar samt å härens kasernbyggnader, läger- och öfningsplatser samt å byggnad, som i sin helhet är upplåten till stab, truppförband eller militär utbildningsskola». Det är ett afsteg ifrån den fullt rationella grunden; men härens byggnader äro dock »militära», och namnet örlog innefattar ju visserligen i främsta rummet sjömilitären, men kan ju också få utsträckas till den landtmilitär, som under gångna tider äfven kämpat under samma flagga.

Jag vill ock betona, att hvarken den ene eller den andre bör hafva det allra minsta emot att föra den flagga, som dock är nationens, hela svenska folkets flagga. Den innebär ingenting nedsättande och ingenting »mindre fint» än någonsin den tretungade flaggan; den senare bör aldrig betraktas annat än såsom en fackflagga, under det att den andra är hela svenska folkets flagga, hvilken jag hoppas äfven kommer att af alla såsom sådan uppfattas och i hvilken både konung och folk skola se symbolen för vår nationella enhet.

Jag anhåller om bifall till paragrafen.

Herr von Möller: Det har sagts, att den tvärskurna flaggan skulle blifva nationalflagga; men i paragrafen står, att »Hans Maj:t Konungen och med Hans tillstånd medlem af konungahuset må föra tretungad flagga, med eller utan rikets vapen å hvitt fält i korsets midt». Vi hafva nyss hört, huru den tretungade flaggan uppkommit, att den är en reminiscens från de gamla drakskeppen. Att då, som sagdt, Konungen såsom chef för krigsmakten till lands och vatten använder den, är ju fullkomligt berättigadt. Men jag kan absolut icke fatta, att utaf dessa premisser följer, att medlem af det kungl. huset bör hafva samma rättighet. Det finnes icke endast manliga medlemmar af det kungl. huset, det finnes äfven kvinnliga, och jag hemställer, om de kunna anses hafva någon särskild anledning att föra denna gamla *drakskeppsreminiscens*. Det tycker jag icke kan vara fullt lämpligt. Är det så, att den tvärskurna flaggan skall vara vår nationalflagga, så bör den icke gärna kunna vara för simpel för »annan medlem af det kungl. huset.»

Af dessa skäl anser jag mig för min del böra förorda den formulering af 5 §, som reservanten, herr Segerdahl, föreslagit.

Lagförslag om rikets flagga. (Forts.)

Herr Lindman: Jag ber att med anledning af den siste ärade talarens yttrande få erinra därom, att örlogsflaggan visserligen har varit tretungad, nämligen åtminstone sedan år 1663. Då vet man säkert, att den var tretungad, ty detta finnes uttaladt i ett Kungl. Maj:ts plakat af år 1663. Före den tiden hade emellertid örlogsflaggan varit tvåtungad. Man vet bestämdt, att den var tvåtungad på Gustaf Vasas tid, ty på Gustaf Vasas grafmonument i Uppsala domkyrka förekommer en svensk flagga, som visar två tungor, men för öfrigt är den i det allra närmaste lika med den flagga, som nu af Kungl. Maj:t föreslagits. Tretungad blef örlogsflaggan någon gång emellan 1644 och 1663.

Det finnes en tydlig och klar beskrifning på, huru den skall se ut, uti det arbete om skeppsbyggeriet, som på höga vederbörandes befallning utgafs af amiral Raijolin år 1730. I detta arbete finnes beskrifning och mått å »hos oss brukliga flaggor», och dessa mått stämma synnerligt väl öfverens med Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag.

Det var dock icke om detta, den siste talaren ordade, utan han talade om begagnande af tretungad flagga för det kungliga husets medlemmar.

Jag ber då att få upplysa honom om att då tretungad flagga begagnas af det kungliga huset, står man på fullt historisk grund. Jag anser dessutom, att, om Konungen vill för sig och det kungliga huset begagna en flagga, som är tretungad, med eller utan det hvita märket, som den kungliga flaggan hade till år 1815, Riksdagen icke bör bestämma annorlunda än i enlighet med hans önskan i det fallet. Riksdagen har visserligen enligt regeringsformen medbestämmanderätt beträffande rikets vapen och flagga, men fråga kan vara, om det är riktigt att försöka utsträcka denna rätt äfven till den kungliga flaggan i strid emot Konungens önskan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende å förevarande paragraf vore framställda följande yrkanden: 1:o att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, utskottet föreslagit; 2:o af herr *Åkerberg*, att densamma skulle erhålla den lydelse, hvarom han hemställt i sin i ämnet afgifna motion; och 3:o af herr *von Möller*, att kammaren skulle antaga det förslag till paragrafens lydelse, som innefattades i herr Segerdahls vid utlåtandet afgifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Öfriga delar af förslaget.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Lagförslag om rikets flagga. (Forts.)

Herr Afzelius: I anslutning till hvad jag nyss yttrade anhåller jag, att i ingressen efter orden »för sin del» tillägges följande: »med godkännande af det vid Konungens förslag till denna lag fogade tygprof för likare å mönsterfärger».

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kammaren, under förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunde i oförändradt skick bifallas, därjämte förklarade, att kammaren med anledning af propositionen samt med afslag å herr Centerwalls och herr Åkerbergs med fleres motioner för sin del, med godkännande af det vid Konungens förslag till denna lag fogade tygprof för likare å mönsterfärger, antagit en lag angående rikets flagga, så lydande som kammarens beslut vid förslagets behandling utvisade.

Om anordningar beträffande utlänningars invandring till Sverige.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 8 och 9 i denna månad bordlagda utlåtande, n:o 8, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen i fråga om åvägabringande af tillfredsställande anordningar beträffande utlänningars invandring till Sverige och vistelse därstädes.

Till utskottets behandling hade blifvit öfverlämnad en af herr *Lithander* väckt motion, n:o 30, däruti föreslagits, att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, hvilka åtgärder lämpligen borde vidtagas för att snarast möjligt åvägabringa tillfredsställande anordningar beträffande utlänningars invandring till Sverige och vistelse därstädes.

Utskottet hade på angifna grunder hemställt, att herr Lithanders föreliggande motion icke måtte till någon Första Kammarens åtgärd föranleda.

Herr Lithander: Sedan denna motion, som blifvit behandlad af tillfälliga utskottet n:o 1, af mig väcktes, har Kungl. Maj:t utfärdat ett cirkulär till öfverståthållareämbetet och Konungens befallningshafvande i samma syfte som motionen. Visserligen har detta Kungl. Maj:ts cirkulär efter min uppfattning ej samma omfattning, som jag tänkt mig och som varit behöflig, men jag anser i allt fall, att genom detsamma har på sätt och vis motionen blifvit bifallen, redan innan den framlades. Då därjämte utskottet till fullo behjärtat ändamålet med motionen, så finner jag hvad som åtgjorts i saken vara allt hvad man kan för närvarande begära; och jag har således intet yrkande att göra. Jag anser det helt naturligt, att utskottet kommit till det slut, hvartill det kommit.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 9 och 11 innevarande månad bordlagda utlåtande, n:o 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t i fråga om förslag till uppsättande af en från ingenjörtrupperna skild militärbyggnadskår och däraf följande ändringar i fortifikationens organisation.

I anledning af en inom Andra Kammaren af herr *R. A. Wawrinsky* i Saltsjöbaden väckt motion hade Andra Kammaren i enlighet med sitt fjärde tillfälliga utskotts hemställan beslutit att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, om genom förändring af kungl. fortifikationens organisation mera betryggande garantier för utförande på tillfredsställande sätt af byggnader för arméns räkning kunde vinnas.

Sedan ifrågavarande ärende genom protokollsutdrag delgifvits Första Kammaren och denna kammare hänvisat ärendet till sitt tillfälliga utskott n:o 1, hade utskottet i nu föredragna utlåtande på andragna skäl föreslagit, »att Första Kammaren, med förklaring att Andra Kammarens beslut ej kunnat oförändradt antagas, behagade besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, om genom förändring af kungl. fortifikationens organisation eller genom andra anordningar mera betryggande garantier för utförande på ett tillfredsställande sätt af byggnader för arméns räkning kunna vinnas».

Vid härefter skedd föredragning biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och som Andra Kammarens i ämnet fattade beslut således ej blifvit oförändradt antaget, skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen ärendet till Andra Kammaren återlämnas för vidare behandling.

Författningsförslag ang. vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 9 och 11 i denna månad bordlagda betänkande n:o 18, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Under åberopande af bifogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 4 maj 1906 hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga propositionen bilagdt förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Utskottet hade i nu föredragna betänkande anfört följande:

»Bevillningsutskottet har i sak icke haft något att erinra mot den kungl. propositionen. Däremot har utskottet ansett sig böra föreslå vidtagandet af de mindre, formella ändringar i 1 §, hvarom här nedan förmäles.

Författningsförslag ang. vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge. (Forts.)

I det stycke, som börjar med orden »Där vara af resande» och slutar med orden »införda kvantiteten», har ansetts nödigt att efter ordet »tull» införa orden »och, hvad beträffar socker, jämväl sockerskatt». Stycket skulle då erhålla följande lydelse:

»Där vara af resande medföres i större myckenhet, än ofvan stadgats, skall tull *och, hvad beträffar socker, jämväl sockerskatt,* enligt hvad eljest gäller, erläggas för hela den af varan införda kvantiteten.»

I nästföljande stycke hafva orden »Tullfrihet, hvarom i detta mom. sägs», utbytts mot »Afgiftsfrihet, hvarom i denna § sägs», så att stycket skulle lyda sålunda:

»*Afgiftsfrihet,* hvarom i *denna §* sägs, gäller icke för varor, som i handelsafsikt införas vare sig för att i vanlig ordning försäljas eller för att utlämnas såsom ersättning för verkställdt arbete, ej heller för varor, som af handlande eller för handlandes räkning införas, såvidt de äro af de slag, med hvilka han idkar handel.»

Under åberopande af hvad sålunda blifvit anfördt, hemställer bevillningsutskottet,

att Riksdagen måtte, med här ofvan föreslagna formella ändringar, antaga förevarande af Kungl. Maj:t framlagda förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge.»

Vid betänkandet hade reservation afgifvits af herr *Cavalli*, friherre *Klingspor* samt herrar *Nisser*, *Hammarström*, *Weinberg*, *Wester*, *Aaby Ericsson* och *Edv. Bohnstedt*, hvilka hemställt, att Riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat oförändrad bifallas, ville antaga reservationen bilagdt förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge, af hvilket förslag 1 § hade följande lydelse:

»Vid resa annorledes än med järnväg från Norge till Sverige öfver nedannämnda delar af gränsen vare det, med undantag för spelkort, hvilka äro underkastade såväl stämpelafgift som tull, samt brännvin och sprit jämte därmed beredda drycker äfvensom vin, för hvilka senare varor tull skall erläggas, medgifvet att af till införsel tillåtna, tull underkastade naturalster eller tillverkningar tullfritt och, hvad beträffar socker, jämväl skattefritt medföra följande mindre partier, nämligen:

a) då resa sker öfver de delar af gränsen, som äro belägna mellan gränsstationen i Mitandersfors i Värmland och gränsen mellan Värmland och Dalarne samt mellan Ljusnebäcken i Härjedalen och Frostvikens socken i Jämtland:

bröd, alla slag, tillsammans 10 kilogram,
fläsk, alla slag, tillsammans 10 kilogram,
garn, alla slag, tillsammans 5 kilogram,
kaffe, alla slag, och kaffesurrogat, tillsammans 5 kilogram,
malt 10 kilogram,

Författningsförslag ang. vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge. (Forts.)

maltdrycker, alla slag, tillsammans 5 liter,
risgryn 5 kilogram,
socker och sirap, alla slag, tillsammans 5 kilogram,
spannmål, omalen, 40 kilogram,
» malen, 25 kilogram,
tobak, oarbetad och arbetad, alla slag, tillsammans 1 kilogram,
väfnader, alla slag, tillsammans 15 meter, dock icke utöfver ett sammanlagdt värde af 25 kronor, samt
andra varor till ett sammanlagdt värde af 20 kronor;

b) då resa sker öfver den del af gränsen, som är belägen mellan gränsen mellan Värmland och Dalarne samt Ljusnebäcken i Härjedalen, eller öfver gränsen mot Frostvikens socken i Jämtland och norr om denna belägna orter:

bröd, alla slag, tillsammans 20 kilogram,
fläsk, alla slag, tillsammans 10 kilogram,
garn, alla slag, tillsammans 5 kilogram,
kaffe, alla slag, och kaffesurrogat, tillsammans 5 kilogram,
malt 40 kilogram,
maltdrycker, alla slag, tillsammans 10 liter,
risgryn 5 kilogram,
socker och sirap, alla slag, tillsammans 10 kilogram,
spannmål, omalen, 150 kilogram,
» malen, 100 kilogram,
tobak, oarbetad och arbetad, alla slag, tillsammans 1 kilogram,
väfnader, alla slag, tillsammans 15 meter, dock icke utöfver ett värde af 40 kronor, samt
andra varor till ett sammanlagdt värde af 30 kronor.

Där vara af resande medföres i större myckenhet, än ofvan stadgats, skall tull och, hvad beträffar socker, jämväl sockerskatt, enligt hvad eljest gäller, erläggas för hela den af varan införda kvantiteten.

Afgiftsfrihet, hvarom i denna § sägs, gäller icke för varor, som i handelsafsikt införas vare sig för att i vanlig ordning försäljas eller för att utlämnas såsom ersättning för verkställdt arbete, ej heller för varor, som af handlande eller för handlandes räkning införas, så vidt de äro af de slag, med hvilka han idkar handel.

Resande vare, om tulltjänsteman eller tullbetjänt sådant fordrar, skyldig att, jämte uppgift om yrke och hemvist, aflämna en under edlig förpliktelse afgifven skriftlig försäkran, att de varor, han medför, icke införas i handelsafsikt, på sätt ofvan förmäles. Införas varorna icke för resandes egen räkning, skall sådan försäkran afgifvas af den, för hvilkens räkning de införas. Underlåter någon aflämna dylik försäkran, skola varorna i vanlig ordning tullbehandlas.»

På framställning af herr talmannen beslöts, att betänkandet skulle företagas till afgörande på det sätt, att först föredroges

förordningsförslaget paragrafvis med slutmening och rubrik sist, hvarvid texten ej skulle behöfva uppläsas i vidare mån än sådant begärdes, samt att därefter skulle förekomma utskottets i betänkandet gjorda hemställan.

Författningsförslag ang. vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge. (Forts.)

Utskottets förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Herr Hammarström: Den här föreliggande kungl. propositionen rör en fråga i afseende å hvilken det är väl bekant, att sedan en följd af år mycket och berättigadt missnöje försports mot de hittills varande bestämmelserna särskildt i rikets västliga delar, som ju mest hafva fått känna olägenheterna. Jag tror, att man med tillfredsställelse bör konstatera, att den kungl. propositionen i allt väsentligt kan antagas undanröja dessa olägenheter.

Det är emellertid en detalj, till hvilken jag ej kan utsträcka detta omdöme, och det är en del af § 1 i det kungl. förslaget, nämligen det stycke, som lyder så:

»Vid resa med järnväg öfver Riksgränsens station från Norge till Sverige vare enahanda tullfrihet äfvensom, beträffande socker, skattefrihet medgifven, som, enligt hvad ofvan stadgats, gäller vid införsel öfver den del af gränsen, hvarom ofvan under b) omförmäles.»

Det synes mig, att om man något granskar den motivering för förslaget, som återfinnes i föredragande departementschefens anförande till statsrådsprotokollet, man svårligen kan finna tillräckliga skäl för detta undantag från de allmänna bestämmelserna. Tvärtom skulle jag vilja säga, att hvad herr statsrådet anfört i denna motivering ganska tydligt talar mot lämpligheten af att införa eller bibehålla — hvilket man nu vill kalla det — sådana bestämmelser som det nu ifrågavarande undantagsstadgandet. Herr statsrådet har till en början erinrat därom, att ändamålet med den tullfrihet, som enligt nu gällande bestämmelser om gränstrafiken mellan Sverige och Norge är medgifven, naturligen är, såsom ock i Riksdagens skrifvelse år 1904 antydts, hufvudsakligen att bereda befolkningen i de mot Norge gränsande trakterna af Sverige, där, i saknad af tillfredsställande kommunikationer, erforderliga lifsförnödenheter icke kunna erhållas från Sverige, utan att genom dryga frakter blifva oskäligt fördyrade, möjlighet att på någorlunda nära håll förse sig med sådana förnödenheter och andra erforderliga förbrukningsartiklar i mindre kvantiteter utan att behöfva erlägga tull för desamma.

Det torde väl ligga i sakens natur, att detta skäl för tullfrihet gäller endast och allenast om den landväga trafik, som icke äger rum på järnväg, d. v. s. den vanliga landsvägstrafiken, och de smärre kvantiteter, som bäras öfver gränsen på ställen, där banade vägar ej finnas. Däremot tror jag, att det bör vara lika

Författningsförslag ang. vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge. (Forts.)

uppenbart, att det ej med fog kan tillämpas på järnvägstrafiken. I afseende å landsvägstrafiken kan det naturligtvis ej komma i fråga att föra öfver dessa tullfria småkvantiteter annat än inom ett mycket begränsadt område utmed gränsen. Därigenom är också missbruk af medgifvandet förebygdt, utan att man behöfver vidtaga några särskilda strängare kontrollåtgärder. Helt annorlunda ställer det sig vid järnvägstrafiken. Där visiteras och kontrolleras de införda varorna visserligen af tullpersonalen vid gränsstationen. Men sedermera kunna de ju gå hur långt in i landet som helst, och beträffande det fall, som här föreligger, bör det vara tydligt, att det ej endast är fråga om tullfrihet till förmån för personalen vid Riksgränsens station och den närmaste trakten därintill, utan naturligtvis skulle medgifvandet kunna begagnas äfven för varor, som införas för den befolkning, som bor längre nedåt järnvägen, nedåt Kiruna och ändå längre ned. Nu kan det ju sägas, att det blir alldeles för dyrt för denna befolkning att resa öfver till Norge för att tillhandla sig sina förnödenheter. Men järnvägspersonalen — och det är väl den, som det hufvudsakligen gäller — har ju tillfälle, såvidt jag ej är illa underrättad, att få fritt frakta åtskilliga förnödenheter, d. v. s. järnvägstjänstemännen hafva fribiljetter, som de inom vissa gränser få begagna, och då ställer sig saken naturligtvis så, att äfven de, som bo längre bort, utan svårighet kunna begagna sig af tullfriheten. En annan sak bör också framhållas i detta sammanhang, och det är, att för den statens personal, som tjänstgör uti ifrågavarande trakter, är ju aflöningen med tanke på de dyra lefnadsomkostnaderna satt högre än för annan jämförlig statens personal. Skulle det nu vara så, att den fåtaliga befolkning, som eljest kan finnas där på orten, behöfver, för att kunna taga sina förnödenheter från svenska sidan, billigare järnvägsfrakter än de nuvarande, så blir ju detta, på sätt här också i en vid betänkandet fogad reservation antydts, en särskild fråga. I hvarje fall kan man ju skäligen betvifla lämpligheten af att hjälpa denna befolkning genom ett medgifvande, som hänvisar densamma att taga sina förnödenheter från Norge.

Frågar man då, hvilka de skäl äro, som föranledt undantagsmedgifvandet i den kungl. propositionen, så finner man i departementschefens anförande till statsrådsprotokollet endast en hänvisning till de exceptionella förhållanden, som råda däruppe. Jag kan för min del ej föreställa mig, att det egentligen kan vara några andra förhållanden, som här åsyftas, än de jag nu vidrört, och jag kan ej finna, att dessa till fullo motivera medgifvandet i fråga.

Man kan naturligtvis invända, att det icke är några större kvantiteter, som för närvarande kunna komma att föras in på denna väg, men i hvarje fall är här fråga om ett enastående undantag, som, då man upphäft motsvarande förmån vid alla öfriga mellanriksbanor, ej bör utan synnerligen tvingande skäl bi-

Författningsförslag ang. vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge. (Forts.)

behållas här. Det bör kanske i detta sammanhang erinras, att äfven i afseende å den jämtländska tvärbanan hade Konungens vederbörande befallningshafvande hemställt om bibehållande af hittills medgifven tullfrihet, men på de skäl, antar jag, som äro anförda af tullmyndigheterna för borttagande af tullfrihet i fråga om all järnvägsinförsel, har den kungl. propositionen ej i fråga om den jämtländska tvärbanan upptagit något sådant undantag som för Narviksbanan. Det synes mig emellertid, att en särskild undantagsställning för denna senare ej är alldeles nödvändig. Samma uppfattning har också gjort sig gällande hos flertalet utskottsledamöter från denna kammare. Såsom kammaren nämligen behagade finna, är vid betänkandet fogad en reservation af 8 utskottsledamöter från denna kammare, hvilka yrka, att den kungl. propositionen skall godkännas med uteslutande af det stycke i § 1, som jag nyss uppläste, och jag skall anhålla, herr grefve och talman, om bifall till denna reservation, i hvad den rör förevarande paragraf.

Friherre Beck-Friis, Carl Joachim: Då jag ej kunnat dela den uppfattning, som reservanterna hafva, ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att för närvarande viss tullfrihet finnes vid Riksgränsens station vid resor med järnväg från Norge till Sverige. Det är sålunda ett bestående förhållande, hvari reservanterna nu yrkat förändring. Såsom stöd härför hafva de anfört ett yttrande af tullkammaren vid Riksgränsen. Tullkammaren medgifver dock, att denna införsel ej uppgått till några synnerligen afsevärda kvantiteter, men det kunde dock antagas, att de vid järnvägslinien bosatta svenska handlandena därigenom lede förfång i sin näring. Denna åsikt delas äfven af generaltullstyrelsen. En annan tullmyndighet, nämligen tullkammaren i Luleå, har dock uttalat den mening, att, då den tullfria införseln vore obetydlig och nästan uteslutande ägde rum med järnväg, det enligt tullkammarens åsikt icke borde förvägras resande med järnväg att tullfritt medföra varor till de nu medgifna kvantiteterna. Nu kan det ju sägas, att tullkammaren i Riksgränsen bör känna bättre till förhållandena än tullkammaren i Luleå, men det finnes äfven en annan myndighet, som yttrat sig i frågan, och det är Konungens befallningshafvande i Norrbottens län. Denna myndighet hemställer, att någon inskränkning i nu gällande tullfrihet icke måtte vidtagas. Konungens befallningshafvande säger sedan, att efter järnvägens tillkomst hade visserligen den tullfria införseln af varor från Norge måhända erhållit något större omfattning än förut, men införseln skedde dock fortfarande uteslutande för husbehof och kunde ingalunda sägas lända till väsentligt afbräck för de aflägset boende svenska handelsidkare, till hvilkas kundkrets ifrågavarande del af befolkningen med dess små behof knappast kunde räknas.

Författningsförslag ang. vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge. (Forts.)

Under sådana förhållanden tycker jag, att skäl ej finnas för att Riksdagen skall på eget initiativ och i strid mot Kungl. Maj:ts förslag vidtaga en åtgärd, som skulle beröfva invånarne i denna denna del af landet, hvilka lefva under olika förhållanden mot i öfriga delar af landet, en fördel, som de hittills haft, och jag anhåller därför, herr grefve och talman, att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr statsrådet Biesèrt: Jag skall be att till hvad den siste ärade talaren sade få lägga några ord. Jag har i mitt anförande till statsrådsprotokollet rörande denna angelägenhet motiverat förslaget om dessa lättnader i tulltrafiken vid Riksgränsens station endast med de orden, att däruppe råda exceptionella förhållanden, och jag skall nu be att något närmare få utveckla, hvad jag menat med detta uttryck »exceptionella förhållanden». I en bilaga till den kungl. propositionen om höjande af det bevillningsfria afdraget finnes redogjordt för lefnadskostnaderna på olika orter i vårt land. Däri visas, att den dyraste ort, som varit föremål för undersökning i dylikt hänseende, är Kiruna. Där äro lefnadskostnaderna mycket dyrare än på de flesta andra platser i Sverige. Jag känner ej, om det finnes någon utredning rörande Riksgränsens järnvägsstation och förhållandena där, men jag förmodar, att lefnadskostnaderna där åtminstone icke äro billigare än i Kiruna. Järnvägen är lång däruppe, frakterna äro dyra, och det är gifvet, att under sådana förhållanden lefnadskostnaderna måste vara ganska höga. Det är således redan af denna anledning behjärtansvärdt, att man söker att göra det så lätt som möjligt för befolkningen däruppe, — jag tänker nu särskildt på Riksgränsens lilla koloni af järnvägstjänstemän och arbetare. Men det är ingalunda uteslutande hänsynen till önskvärdheten af lättnader i ekonomiskt afseende, som förestafvat Kungl. Maj:ts förslag härvidlag, utan det är också andra hänsyn. Jag har försökt att så noga som möjligt taga reda på huru befolkningen vid Riksgränsen har det, och har fått den uppfattningen, som jag tror vara fullkomligt riktig, att befolkningen där sätter ett visst värde på den möjlighet, de nu hafva, att få hämta en del varor från Narvik tullfritt, att de sätta ett visst värde på att kunna resa till Narvik, vara där en liten stund och göra sina uppköp och fara tillbaka till Riksgränsen igen. Det är en liten omväxling — så liten den än är — i deras i öfrigt synnerligt enformiga lif. Dessa människor lefva långa tider i fullkomligt mörker, i köld och snö. Det synes mig då, som om man hade rätt att tala om »exceptionella förhållanden» på denna plats, och det synes mig välbetänkt, om statsmakterna ville göra ett undantag från de bestämmelser, som i öfrigt skola gälla för gränstrafik. Just med hänsyn till dessa förhållanden däruppe, då vi nu veta, att denna lilla befolkning vid Riksgränsen sätter ganska högt värde på den frihet,

den rätt de hittills haft i tullhänseende, och skulle känna en icke så liten förstämning, om denna dem hittills medgifna rätt toges från dem, vågar jag hemställa till kammaren, om det ej ändock vore med vår värdighet och med statens verkliga nytta med hänsyn till de människor, som lefva längst däruppe i vårt land, förenligt att kammaren beaktade dessa synpunkter och bifölle hvad utskottet här föreslagit.

Författningsförslag ang. vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge. (Forts.)

Herr Wester: Hvad chefen för finansdepartementet yttrat i denna fråga, är naturligtvis mycket behjärtansvärdt, men frågan gäller ju egentligen gränstrafiken och gränshandeln för den befolkning, som bor i närheten af gränsen och som är i saknad af kommunikationer. Från statsrådsbänken medgafs nu emellertid, att uppe i de trakter, som det här gäller, funnes många kommunikationer från det inre Sverige, särskildt från Kiruna, och att man på sådant sätt kunde förse sig med lifsförnödenheter, men statsrådet framhöll, att transporterna i sådant fall skulle blifva alltför långa. Vägen från Narvik är emellertid också ganska lång, så att den skillnaden är icke så stor. Anledningen till att vi icke velas medgifva tullfrihet på ifrågavarande trakter, en frihet, som i fråga om transport på järnväg icke finnes för de andra gränsprovinserna, är hufvudsakligen den, att man har anledning att förmoda, att så småningom stora samhällen komma att växa upp därstädes. Men har man från början vant sig vid att inköpa sina förnödenheter från Norge, kommer detta säkerligen äfven för framtiden att fortfara. Dessutom kan man mycket väl underlätta befolkningens lefnadsförhållanden på ett annat sätt, nämligen genom att nedsätta järnvägsfrakterna å lifsförnödenheter från Luleå. Detta skulle också medföra icke endast en hjälp åt dem, som äro i tillfälle att resa på järnväg ner till Narvik, utan en hjälp åt alla. På sådant sätt anser jag, att frågan bör lösas, då jag, som sagdt, tror, att därigenom alla samhällena utefter järnvägen och äfven Kiruna och Gellivare skola erhålla fördelar däraf. Nu är det visserligen sant, att i utredningen till den kungl. propositionen om det bevillningsfria afdraget talas om att Kiruna är den dyraste lefnadsplatsen där uppe — huruvida man kan sätta full tilltro till denna utredning, vill jag icke yttra mig om, ehuru det förefaller mig, som en del prisuppgifter därstädes vore tämligen problematiska. Men om lefnadskostnaderna däruppe äro högre än på andra håll i vårt land, äro också aflöningarna högre på denna ort än annorstädes.

Den nu ifrågavarande förordningen utlöper om tre dagar, så att tiden är visserligen ganska knapp, och skulle det därför vara en olägenhet, om kamrarne i frågan fatta olika beslut. Jag anser emellertid, att densamma från svensk synpunkt bör lösas så, som reservanterna föreslagit, och jag ber därför att få yrka bifall till reservationen och afslag å utskottets hemställan.

Författningsförslag ang. vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge. (Forts.)

Herr Hammarström: Efter den varma vädjan, som statsrådet och chefen för finansdepartementet riktade till kammaren, är det just icke behagligt att nödgas fortfarande tala för reservationen, men jag kan i alla fall icke underlåta att göra detta med hänsyn till den principiella betydelse, saken har, och de praktiska följder, den kan få i en framtid.

Jag tillåter mig erinra om huru svårt det varit att få denna lags bestämmelser reviderade, huru frågan upprepade gånger varit före i Riksdagen, och huru man för öfrigt anfört samma skäl till förmån för befolkningen vid Svinesund och Idefjorden, som nu anföras till förmån för personalen vid Narviksbanan. Det kan icke nekas, att det är en stor fördel för gränsbefolkningen att kunna förse sig med lifsförnödenheter på billigaste afsättningsplatsen, och man kan förstå, att denna befolkning petitionerar och gör allt för öfrigt, som göras kan, för att få bibehålla tullfriheten. Man finner också af utredningen i den kungl. propositionen, att från personalen vid Riksgränsen — och jag har anledning tro, att det särskildt är från järnvägspersonalen — till Kungl. Maj:t inkommit en petition i detta syfte. Men jag ber att, för den händelse denna petition inverkat på förslaget, få erinra om de ord, som föredragande departementschefen yttrat med afseende på dylika petitioner om tullfrihet. Det heter därom i den kungl. propositionen: »Att befolkningen å vissa af hithörande orter uttalat sig för bibehållandet af tullfriheten, är förklarligt nog, då invånarne sedan länge äro vana att åtnjuta ifrågavarande förmån och, enligt hvad handlingarna upplysa, flerestädes i stor utsträckning däraf begagnat sig. Med hänsyn till de upplysningar, som den verkställda utredningen lämnat, hyser jag emellertid i likhet med generaltullstyrelsen den uppfattning, att åt de sålunda uttalade önskemålen icke i och för sig bör tillmätas någon afgörande betydelse.» Detta om denna sida af saken.

Jag vill med afseende å den andra sidan, eller de antagliga följderna i framtiden af tullfrihetens bibehållande, erinra om att äfven om icke denna införsel för närvarande är så betydande, kunna förhållandena i en icke alltför aflägsen framtid komma att förändras i detta hänseende — och det är sannolikt att så kommer att ske — något som reservanterna också framhållit. Ett undantag, som nu är af mindre betydelse, kan då medföra afsevärda olägenheter; men om man nu medger detta undantag, är det i framtiden säkerligen mycket svårt att få en ändring till stånd, sedan befolkningen vant sig vid tullfriheten.

Det är af dessa skäl jag nödgas vidhålla mitt yrkande.

Herr Ericsson: Blott några ord. Då jag tillhör reservanterna, skall jag be att något få belysa denna fråga. Det gäller här, om befolkningen däruppe skall resa till Narvik i Norge, därstädes köpa sina produkter och få föra dem tullfritt tillbaka, eller om

Författningsförslag ang. vissa bestämmelser röranade gränstrafiken mellan Sverige och Norge. (Forts.)

de skola köpa produkterna hos svenska handlande på denna sidan gränsen. Och det är icke små kvantiteter, som det här gäller. Så skulle t. ex. enligt utskottets förslag maltdrycker få tullfritt införas ända upp till 10 liter, omalen spannmål ända upp till 150 kilogram, och malen upp till 100 kilogram. Om nu befolkningen skulle vänja sig att resa till Narvik, och detta komme att betraktas som en binäring för en del af densamma, skulle ganska betydande kvantiteter kunna komma att på detta sätt tullfritt införas.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har sagdt, att det hufvudsakligen är järnvägstjänstemännen där uppe, som behöfva denna lindring under sina exceptionellt svåra förhållanden. Jag ber då att få fästa kammarens uppmärksamhet på att dessa tjänstemän dels på grund af de lokala förhållandena hafva ett särskildt dyrtidstilläg, på järnvägsspråket benämndt kallortstillägg, dels också erhålla s. k. hushållsbiljetter, på hvilka de kunna taga sina varor långt söder ifrån. För dessa tjänstemän, som, enligt hvad herr statsrådet sade, utgöra hufvudbefolkningen däruppe, förefinnes därför icke något trängande behof i nu ifrågavarande afseende. Jag har också från sakkunnigt håll hört, något som jag också tror att erfarenheten från våra södra gränstrakter visar, att, där man medgifvit en sådan tullfri införsel vid resor, smuggleri härigenom uppammats. På dessa skäl och då jag ansett, att det här är fråga om ett undantag, då ju alla andra stationer skulle göras tullpliktiga, och då detta undantag icke är af någon större betydelse, ber jag, herr grefve och talman, att få yrka bifall till reservationen.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande paragraf yrkats, dels att densamma skulle godkännas i enlighet med utskottets förslag, dels ock, af herr Hammarström, att paragrafen skulle godkännas med den lydelse, som angifvits i den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedermera gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till herr Hammarströms yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Öfriga delar af förslaget.

Godkändes.

Utskottets i betänkandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af förordningsförslaget.

Författningsförslag ang. en inkomstskatt för år 1907 m. m.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 9 och 11 innevarande maj bordlagda betänkande n:o 19, angående en inkomstskatt för år 1907 m. m.

Under åberopande af bilagdt protokoll öfver finansärenden för den 20 april 1906 hade Kungl. Maj:t i proposition n:o 132 föreslagit Riksdagen

»dels att för år 1907 till upptagande i riksstaten för samma år åtaga sig en särskild bevillning under namn af inkomstskatt af 12,000,000 kronor, att på enahanda sätt som bevillningen af fast egendom samt af inkomst vid de år 1908 infallande uppbördsstämmor uppbäras och i behörig ordning redovisas,

dels ock att besluta, att nämnda inkomstskatt skall utgå i enlighet med gällande förordning om inkomstskatt, dock att 8, 15, 21 och 25 §§ i förordningen jämte det vid förordningen fogade uppgiftsformulär skola erhålla den förändrade lydelse, som af ett vid propositionen fogadt förslag utvisas.»

Till gemensam behandling med nämnda proposition hade bevillningsutskottet upptagit en inom Första Kammaren af friherre *W. G. von Schwerin* väckt motion, n:o 10, innefattande förslag att inkomstskatt för fast egendom skulle erläggas efter den verkliga inkomsten, äfvensom en inom samma kammare af herr *P. Sörensson* väckt motion, n:o 4, i hvad denna motion afsåg införande i inkomstskatteförordningen af bestämmelse om rätt till afdrag för erlagda utskylder.

Utskottet hade på anförda skäl hemställt,

1:o) att Riksdagen ville besluta, att gällande förordning om inkomstskatt skall under år 1907 bibehållas vid dess nuvarande lydelse, dock att, i anledning af ett i Kungl. Maj:ts förevarande proposition framställdt förslag, 15 § 2 mom. i förordningen skall erhålla följande förändrade lydelse:

2 mom. Från utgörande af skatt för inkomst af kapital och arbete frikallas, i den mån här nedan sägs:

a) medlem af konungaätten:

för af staten anvisadt anslag samt för inkomst af kapital;

b) främmande makters härvarande beskickningar och konsulat tillhörande personer jämte deras betjäning;

om de icke äro svenska medborgare:

för annan inkomst än den, som utgöres af från Sverige uppburen allmän eller enskild pension eller erhålles genom här idkad rörelse; dock att personer tillhörande olönade konsulat icke äro frikallade från utgörande af inkomstskatt för utdelning, som i 3 § *c)* omförmäles;

om de äro svenska medborgare:

för den inkomst, de åtnjuta af sin tjänst hos den främmande makten;

c) utlänning, som här vistas för att idka studier:

för annan inkomst, än som i § 3 *c)* omförmäles; samt

d) lappallmogen:

för inkomst af renskötsel.»

Författningsförslag ang. en inkomstskatt för år 1907 m. m. (Forts.)

Vid betänkandets föredragning begärdes ordet af

herr Cavalli, som yttrade: Jag hemställer, att bevillningsutskottets betänkande n:o 19 måtte föredragas på följande sätt:

att betänkandet företages till afgörande punktvis, och första punkten sålunda, att först behandlas Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse af 8, 15, 21 och 25 §§ i förordningen om inkomstskatt, jämte det vid förordningen fogade uppgiftsformulär, därvid paragraferna föredragas i nu nämnd ordningsföljd och, där de samma äro uppdelade i moment, momentvis, samt därefter utskottets i punkten gjorda hemställan;

att vid behandlingen af 8 § 1 mom. öfverläggningen må omfatta betänkandet i dess helhet;

att af förslagets text ej må behöfva uppläsas andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres;

samt att, för den händelse förslaget kommer att i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de delar, som blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

Kungl. Maj:ts och utskottets förslag till lydelse af 8, 15, 21 och 25 §§ i den för år 1907 afsedda förordning om inkomstskatt m. m.

8 §.

1 mom.

Detta moment hade i Kungl. Maj:ts förslag följande lydelse:

»*1 mom.* Från skattskyldigs inkomst må afdrag vidare ske för skattskyldig åliggande ränta å gäld.

Författningsförslag ang. en inkomstskatt för år 1907 m. m. (Forts.)

Svensk medborgare, som icke är i riket mantalsskrifven, äfvensom utlänning äge dock åtnjuta afdrag endast för ränta å sådan gäld, som ådragits för förvärfvandet af inkomst, för hvilken inkomstskatt skall här i riket erläggas.»

Herr Cavalli: Jag tillåter mig hos kammaren hemställa, att kammaren ville afslå Kungl. Maj:ts proposition och besluta, att nu gällande inkomstskatteförordning skall bibehållas oförändrad. Jag anhåller tillika, att detta yrkande måtte gälla i fråga om hela det förslag, som Kungl. Maj:t framlagt, dock att jag kommer att göra ett särskildt yrkande vid andra momentet i § 15.

Efter härmed slutad öfverläggning bifölls utskottets hemställan, att gällande förordning om inkomstskatt i nu ifrågavarande del skulle under år 1907 bibehållas vid dess nuvarande lydelse.

2 och 3 mom.

Utskottets hemställan, att gällande förordning om inkomstskatt i nu ifrågavarande del skulle under år 1907 bibehållas vid dess nuvarande lydelse, bifölls.

15 §.

1 mom.

Utskottets hemställan, att gällande förordning om inkomstskatt i nu ifrågavarande del skulle under år 1907 bibehållas vid dess nuvarande lydelse, bifölls.

2 mom.

Herr Cavalli: Jag anhåller om att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning bifölls utskottets hemställan beträffande detta moment.

Öfriga delar af Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

Utskottets hemställan, att gällande förordning om inkomstskatt i dessa delar skulle under år 1907 bibehållas vid deras nuvarande lydelse, bifölls.

Utskottets hemställan i punkten 1.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten 2.

Författningsförslag ang. en inkomstskatt för år 1907 m. m. (Forts.)

Utskottet hade i nu föredragna punkt hemställt, att friherre von Schwerins ofvan omförmälda motion icke måtte för närvarande till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid förevarande punkt hade reservation afgifvits af herr *Cavalli* samt friherrarne *Trolle* och *Beck-Friis*, hvilka anfört:

»Under hänvisning till att bevillningsutskottet uttalat sig i princip till förmån för det af friherre von Schwerin väckta förslaget, samt då detta förslag afser att afhjälpa ett viktigt missförhållande vid inkomstskattetaxeringen, hemställa vi, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådan förändring af gällande bestämmelser, att vid taxering till inkomstskatt inkomst af fastighet må upptagas till sitt verkliga belopp.»

Friherre Trolle: Det är nu tredje gången, som den af friherre von Schwerin i denna fråga väckta motionen föreligger till kammarens afgörande, denna gång visserligen i form af ett utaf reservanter framburet skrifvelseförslag i motionens syfte. 1904 års bevillningsutskott tillstyrkte friherre von Schwerins motion under framhållande, att utskottet ansåge tiden vara inne att frångå principen, att inkomst af fastighet skulle beräknas efter dess taxeringsvärde, och utskottet föreslog en anordning, som utmynnade däri, att fastigheter skulle i beskattningshänseende likställas med inkomst af kapital och arbete, d. v. s. att självdeklaration skulle äga rum äfven i fråga om fastigheter. I år framhåller bevillningsutskottet, att utskottet principiellt står på samma ståndpunkt som 1904 års bevillningsutskott, men afstyrker icke destomindre en skrifvelse i ämnet och anför som skäl härför, att en förändring i ifrågavarande afseende skulle komma att föregripa det pågående arbetet för revision af den direkta skattelagstiftningen. Det måste väcka stor tillfredsställelse, att ett sådant arbete pågår inom vederbörande departement. Men reservanterna hafva icke kunnat finna, att ett skrifvelseförslag på något sätt otjänligt skulle inverka på detta arbete. Redan år 1903 fingo vi af den dåvarande finansministern det löfte, att, om vi bara hade tålamod, allt nog skulle bli bra. Ja, tålamod hafva vi hela tiden behållit, men det har därför icke blifvit bättre ställdt i nu ifrågavarande afseende. På grund häraf hafva vi ansett det icke vara olämpligt att göra oss påminta igen genom det nu föreliggande skrifvelseförslaget, som innefattas i reservationen. Det är i sådant syfte, herr grefve och talman, som jag skall be att få yrka bifall till den af herr Cavalli m. fl. i denna punkt afgifna reservationen.

Författningsförslag ang. en inkomstskatt för år 1907 m. m. (Forts.)

Grefve von Rosen: Jag hade icke tänkt att yttra mig i den här föreliggande frågan, och jag är därför icke beredd att anföra alla de skäl, som jag annars skulle velat framhålla. Jag kan emellertid icke underlåta att påpeka, att det enligt min åsikt är omöjligt för en landtbrukare att på siffran uppgifva, huru mycket han förtjänar på sitt landtbruk om året, och litet hvar, som är jordbrukare, torde inse, att detta erbjuder snart sagdt olösliga svårigheter. Man erhåller produkter in natura, hvilkas värde svårligen till siffran kunna bestämmas, och många inkomster och utgifter kunna icke exakt till beloppet angifvas. Införandet af självdeklaration i fråga om jordbruk skulle lätt kunna hafva den följden, att den samvetsgranne uppgåfve mera och den mindre samvetsgranne mindre, än hvad som rätteligen utgjort hans inkomst. Den sistnämnde skulle nämligen lätt falla i den frestelsen att resonera med sig själf, att han ingen inkomst haft, ehuru han fått sådan. På dessa grunder ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Åkerberg: Jag var icke närvarande vid den slutliga behandlingen i denna fråga i bevillningsutskottet, utan endast vid handläggningen af densamma inom afdelningen. Där yrkade jag afslag såväl å friherre von Schwerins motion som äfven på ett inom afdelningen framställdt yrkande, att denna motion skulle erhålla en välvillig motivering. Sedermera återtog jag emellertid mitt yrkande om afslag i fråga om att den välvilliga motiveringen skulle få inflyta, och en sådan har också inkommit i utskottets betänkande, hvaraf också reservanterna begagnat sig.

Jag kan beträffande själfva saken fatta mig kort och instämma med den siste ärade talaren. En landtbrukare bokför en sådan mängd imaginära värden, att det är alldeles omöjligt att uppgifva den inkomst, som landtbruket verkligen lämnar. Bokföringen kan stundom göras så, att en egendom, som verkligen lämnar afkastning, enligt bokföringen icke visar någon sådan och tvärtom. Man har åberopat tyska förhållanden, då nämligen där inkomstskatten för jordbruk utgår efter samma grunder som de af friherre von Schwerin föreslagna. I Tyskland äro emellertid helt olika förhållanden rådande mot de, som gälla hos oss. Där finnes i allmänhet mera rent jordbruk, under det att hos oss jordbruket vanligen är förenadt med skogsbruk, och det finnes ingen möjlighet att uppgifva egendomens afkastning uti tillväxt af skog med mera sådant. Jag erkänner visserligen villigt, att det vore en rättvisa för jordbrukarne, om de finge skatta efter den verkliga inkomsten, men jag kan icke finna, att det är möjligt att komma till denna rättvisa.

Jag vill äfven påpeka ett annat förhållande. Äfven om det vore möjligt att beräkna den verkliga inkomsten af ett jordbruk och inkomstskatten skulle utgå efter sådana grunder, tror jag ändå icke,

att detta vore lämpligt af det skäl, att inkomstskatten för olika år skulle blifva så varierande, att statsregleringen däraf i betydlig mån blefve lidande. Jag vill erinra herrarne om ett sådant exempel som att två missväxtår inträffa efter hvarandra. Under sådana år skulle knappast några inkomster erhållas af jordbruket, och till följd däraf skulle man icke heller erhålla någon skatt. Om goda år åter inträffade, skulle skatten växa. På detta sätt skulle skatten ena året blifva stor och andra året liten. Att göra en statsreglering med så ovissa inkomster, anser jag skulle lända till stor osäkerhet.

Författningsförslag ang. en inkomstskatt för år 1907 m. m. (Forts.)

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag och afslag å motionen.

Friherre von Schwerin: Jag hade icke tänkt att yttra mig i denna fråga, då jag många gånger förut talat i densamma och jag dessutom för min del är fullt belåten med det försvar för reservationen, som presterades af friherre Trolle. Men jag har blifvit uppkallad af de två siste talarne.

Nog är det besynnerligt att höra ett sådant påstående som att, ehuru den af mig förordade principen är rättvis, man för de fall, då rättvisan bäst behöfves, t. ex. när missväxtår inträffat, icke, såsom herr Åkerberg gjorde gällande, skulle tillämpa denna princip, därför att statsregleringen skulle blifva oregelbunden. Detta är enligt min åsikt en högst märkvärdig logik. Att inkomsten af skatterna under olika år uppgå till olika belopp, gäller i vida högre grad beträffande inkomster af andra slag. Så t. ex. kunna tullarna variera från det ena året till det andra med flera miljoner kronor. Samma förhållande gäller i fråga om brännvinsskatten, som är beroende på potatisskörden under de olika åren. Dessutom måste man väl antaga, att de år, då missväxt inträffar och endast ringa inkomst erhålles af jordbruket, främmande spannmål måste importeras och att sålunda tullinkomsterna för sådana år stiga med ett eller annat hundratusental kronor eller kanske med miljoner. Det skäl, som af herr Åkerberg sålunda framhållits, synes mig därför icke hafva någon betydelse.

För mig står det klart, att det är en contradictio in adjecto att tala om, att vi här i landet hafva en inkomstskatt, i princip rättvis, om man gör ett undantag för en så stor del af den svenska förmögenheten som alla fastigheter — ty det är att märka, att det här icke gäller endast fastigheter på landet, utan äfven fastigheter i stad. Ett par chefer för finansdepartementet hafva också redan erkänt, att den af mig förordade åsikten är rättvis. Också bevillningsutskottet har erkänt detta, ehuru utskottet detta år ansett, att, då en reformering af hela inkomstskattelagstiftningen vore förestående, det icke vore skäl att nu aflåta en skrifvelse i saken. Nu hafva emellertid några ledamöter af kammaren kommit och påstått, att denna princip är omöjlig att tillämpa. Det förvånar

Författningsförslag ang. en inkomstskatt för år 1907 m. m. (Forts.)

mig verkligen, att en sådan framstående landtbrukare som grefve Rosen kan påstå, att en jordbrukare icke skulle kunna uppgifva, huru mycket han förtjänar af sitt jordbruk. Åtskilliga svårigheter härför torde visserligen förefinnas, men en ordentlig man torde väl dock kunna i slutet af hvarje år veta, hvad han erhållit af sin egendom, då det annars skulle kunna gå ganska illa för honom. Här är ju också blott fråga om att på heder och samvete uppgifva storleken af detta belopp.

För ett par år sedan var det någon, som föreslog, att, om man icke skulle våga en sådan reform som att föreskrifva skyldighet att deklarera, man dock skulle medgifva en fakultativ deklarationsskyldighet, och en sådan borde väl i allt fall kunna införas. Nog är det alldeles orättvist att föreskrifva, att en industriidkare, t. ex. en garfvare, som kan hafva mycket komplicerade affärer och svårt att uppgifva, huru stora inkomster han verkligen haft, skall vara skyldig att deklarera, under det att en jordbrukare, som nu för tiden får lära sig att föra räkenskaper vid landtbruksskolor och landtbruksinstitut, icke skulle hafva rätt att deklarera. Man anför mot den ifrågasatta ändringen endast den gamla vanliga låten, att något sådant icke kan gå för sig, men man anför inga verkliga skäl däremot. Hvad som går att genomföra i ett land, bör väl emellertid också kunna genomföras i ett annat.

Enligt min uppfattning innebära de nuvarande bestämmelserna också en orättvisa därutinnan, att en jordbrukare skall betala 6 proc. i skatt å fastighetens taxeringsvärde, under det att ägare af stadsfastighet endast skall betala 5 proc. Detta framgår särskildt för sådana fall, som herr Åkerberg talade om, nämligen att missväxtår inträffa. Dessa drabba endast fastigheterna på landet. En stadsfastighet kan visserligen hafva en eller annan lägenhet outhyrd någon kortare tid, men detta kan dock icke jämföras med missväxt.

Jag hoppas, att man icke skall behöfva vänta på den tredje eller fjärde finansministern för att få denna påtagliga och af alla erkända orättvisa undanröjd. Då utskottet i en annan punkt beträffande inkomstskattelagen föreslagit en skrifvelse till Kungl. Maj:t, nämligen beträffande doktor Sörenssons motion, vill jag därför, ehuru utskottet i nu ifrågavarande punkt gifvit min motion en välvillig motivering, yrka bifall till reservationen och dess skrifvelseförslag, så att därigenom en ytterligare påminnelse angående denna sak måtte göras.

Herr Billing: Också jag har en gång förut yttrat mig i kammaren om denna sak. Men jag vill, då det nu blifvit tal om densamma, ännu en gång icke underlåta att ånyo framhålla några synpunkter.

Meningen med en inkomstskatt är, att hvar och en skall

Författningsförslag ang. en inkomstskatt för år 1907 m. m. (Forts.)

skatta efter sin verkliga inkomst och icke efter hvad som icke är hans inkomst. När det nu särskildt i fråga om jordbruksfastigheter är bestämdt, att skatten skall beräknas efter 6 procent å taxeringsvärdet, och hvar och en vet, att det endast är i undantagsfall, som en person verkligen har denna inkomst af sin fastighet, måste väl hvarenda människa medgifva, att denna punkt i inkomstskattelagen icke är en rättfärdig punkt och att den därför i rättfärdighetens namn så snart som möjligt bör förändras.

Det har nu anförts, att svårigheter skulle förefinnas att göra en förändring i det här berörda afseendet. Det kan ju hända, att sådana svårigheter existera, men om så är fallet, böra och kunna de öfvervinnas, när rättfärdigheten kräfver detta. Jag kan icke föreställa mig, att någon i denna kammare tager intryck af det skäl, som en talare nyss anförde, eller att statens inkomster af inkomstskatten skulle blifva ovissa, då det ju kunde hända, att vissa år en person ingen inkomst hade af sin fastighet och således då icke komme att skatta. Det må väl vara den enklaste rättvisa i världen, att, om en person har ett litet hemman, hvaraf han ett visst år icke haft någon inkomst, därför att det varit missväxt, han då icke skall beskattas, såsom om han hade haft en inkomst, motsvarande 6 procent af hemmanets taxeringsvärde.

Hvarför jag yttrat mig i denna fråga förut, och hvarför jag gör det nu, är emellertid särskildt med tanke på deras rätt, som jag anser mig särskildt böra värna om, jag menar det svenska prästerskapets, som i det fall, hvarom här är fråga, på ett alldeles särskildt sätt träffas hårdt och orättfärdigt. Mig synes det, att om en del jordbrukare säga, att de icke kunna uppgifva den verkliga inkomst, som de haft af sina jordbruksfastigheter, så borde det åtminstone vara tillåtet för dem, som på öret kunna uppgifva denna inkomst, att få betala skatt för sin verkliga inkomst och icke för en ren fiktion af inkomst. Detta gäller om det svenska prästerskapet öfver hufvud eller åtminstone om allra största delen, ty de prästerliga boställshafvarne hafva i regel sina boställen utarrenderade och kunna sålunda på öret uppgifva den inkomst, de hafva af dessa boställen. Och ännu en synpunkt. Det har också en gång i Första Kammaren af ett statsråd blifvit erkändt, att särskild hänsyn borde i inkomstskattelagen tagas till de fall, då jordbruksfastigheter äro af staten anvisade såsom löneförmån för tjänstemän.

Den obillighet och orättvisa, som genom här ifrågavarande bestämmelse träffar det svenska prästerskapet, kommer på ett alldeles särskildt sätt till synes i vissa trakter af vårt land. Här talar jag icke om Skåne, utan företrädesvis om Småland och t. ex. Dalarne, där prästgårdarnes taxeringsvärde ej sällan hufvudsakligen bestämmes af skogsvärdet, ehuru prästerna icke få någon inkomst af dessa skogar, utan endast äga att däraf taga sitt hus-

Författningsförslag ang. en inkomstskatt för år 1907 m. m. (Forts.)

behof. De få dock skatta på grund af denna höga taxering af skogen, af hvilken de ingen inkomst hafva.

Härtill kommer slutligen, att många af dessa prästers löneinkomster äro synnerligen små. Det har nu blifvit erkändt, och det disputerar ingen människa om, att i Sveriges land icke finnas några arbetare så klent aflönade som en stor del af svenska kyrkans prästerskap. Och dock skola de beskattas icke efter sina utomordentligt små inkomster, utan som om de hade dubbelt eller tredubbelt så stora inkomster som dem, de i verkligheten hafva. Nog är detta en orättvisa af mycket säregen art.

En talare har här förut i afton sagt, att han af en finansminister fått löfte om, att en förändring med afseende å inkomstskatt för fastigheter i allmänhet vore att förvänta. Jag vill härtill lägga, att jag vid samma tillfälle fick af två statsråd, nämligen både finans- och ecklesiastikministrarne, löfte om, att verkligen något särskildt skulle göras för att undanröja den orättvisa, under hvilken i synnerhet det svenska prästerskapet lider. Ingen af dessa statsråd sitter nu vid makten, men jag vill uttala en innerlig önskan, och jag skulle vilja säga i rättvisans namn en fordran, att man icke måtte låta denna sak hvila.

Jag yrkar bifall till herr Cavallis med fleras reservation.

Grefve von Rosen: Jag kan icke underlåta att framhålla, att det icke är någon slump, som har gjort, att fastigheterna taxeras på sätt som sker. Det är alldeles uppenbart, att detta beror därpå, att erfarenheten lärt oss, att det är svårt att med bestämda siffror uppskatta de inkomster, som falla af jordbruksfastigheter.

Jag vill därför icke säga, att en sådan lagstiftning som den, baron von Schwerin i sin motion föreslagit, är alldeles omöjlig. En sådan lagstiftning finnes ju i Tyskland, men man har där också förnummit en ofantlig mängd protester mot denna lagstiftning. De skattdragande klaga öfver, att det är alldeles omöjligt att följa lagens föreskrifter. Det är ju detta man här vill undvika, att sådana lagar utfärdas, som icke kunna samvetsgrant följas. Det är af tvingande skäl, som man gjort detta undantag i fråga om fastighetsbeskattningen, och jag tror, att det stora flertalet landtbrukare måste erkänna detta.

Likaså tror jag, att fastigheterna mångenstädes få betala högre skatt, än som är rättvist, men till afhjälpande häraf skulle man kunna finna någon annan siffra än 6 procent såsom beräknad fastighetsränta. Äfven delar jag fullkomligt den af en föregående talare uttalade uppfattningen om det hårda och orättvisa däri, att prästerskapet skall få skatta så högt för en inkomst, som det icke har. Men icke desto mindre tror jag, att denna olägenhet skall kunna afhjälpas på något annat sätt än genom att tvinga

landtbrukarne att lämna uppgifter rörande inkomsten, fastän de känna och veta, att dessa uppgifter icke äro riktiga.

Författningsförslag ang. en inkomstskatt för år 1907 m. m. (Forts.)

Herr Wester: Det är fullkomligt berättigadt, hvad herr Billing yttrade därom, att här föreligger en mycket stor orättvisa i beskattningen, hvilken måste afhjälpas. Äfven jag var närvarande vid det tillfälle, då finansministern lofvade att söka åstadkomma en rättelse i detta afseende. Det är uppenbart, att en boställshafvare, som precis vet, hvilket arrende han uppbär, borde erhålla rättighet att deklarera sin inkomst. Äfven tror jag, att denna rättighet borde utsträckas till större jordbrukare, exempelvis sådana, som träffas af den progressiva beskattningen, men längre vill jag icke gå. Jag tror, att det skulle vara att afhjälpa en orättvisa med en mycket stor svårighet, om man införde det stadgandet, att hela den svenska jordbrukande befolkningen skulle själfdeklarera för sin inkomst af jordbruket.

Nu sade visserligen friherre von Schwerin, att det är en dålig karl, som vid årets slut icke kan säga, hvilken inkomst han haft af sitt jordbruk. Jag vill fråga friherre von Schwerin, hvad han själf haft för inkomst af sitt jordbruk, om han kan beräkna, till hvilket belopp förmånen af hästar, ekipage, trädgård, fri bostad och så vidare bör uppskattas. Detta är saker, om hvilka man icke vet, hvad de äro värda i penningar. Det måste blifva en beräkning ungefär på samma sätt som för närvarande, ty någon exakt värdering, som man på heder och samvete kan uppgifva, torde icke kunna lämnas.

Jag har som sagdt varit tveksam i fråga om att ställa mig afvisande mot detta skrifvelseförslag, ty jag erkänner ärligt, att många och stora orättvisor nu förekomma, men jag kan icke finna annat, än att, med afseende å den ståndpunkt, som en stor del jordbrukare i Sverige nu intaga, det skulle blifva snart sagdt omöjligt för dem att åstadkomma en själfdeklaration, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre von Schwerin: Jag är den senaste talaren tacksam för, att han berörde en sak, vid hvilken jag icke uppehöll mig i mitt föregående anförande, nämligen frågan om progressiv beskattning. Det är detta, som är så förhatligt för fastighetsägarne, att de få betala progressivt för en inkomst, som de icke hafva. Det går väl an ännu, mina herrar, då inkomstskatten är så måttlig, att den ungefär motsvarar bevillningen, det vill säga 1 procent af inkomsten, men vi kunna efter hand komma till en ökad inkomstskatt, och det är en stor skillnad mellan att betala 1 procent och till exempel 5 procent af inkomsten. Nu skall ju inkomsten af jordbruksfastighet under alla förhållanden beräknas till 6 procent af taxeringsvärdet, äfven om inkomsten är till exempel endast 4 procent. Antag nu, att egendomen är intecknad för

Författningsförslag ang. en inkomstskatt för år 1907 m. m. (Forts.)

tre fjärdedelar af sitt värde och att inteckningen löper med 4 procent; då har jag själf kvar inkomsten af endast en fjärdedel. Det är emellertid taxeringsvärdet för *hela* egendomen, som ligger till grund för beskattningen, och jag får betala progressivt för en inkomst, som jag alldeles icke har.

Sålunda kan det påvisas, att mången jordägare får betala redan nu öfver 10 procent af sin verkliga inkomst. Huru skall det då gå, om begynnelsesatsen till exempel tre-, fyra- eller femdubblas? Jag vidhåller mitt yrkande!

Friherre Klingspor: Jag vet icke rätt, om den föregående talarens anföranden mäktat göra något intryck på kammaren, men jag anser det ändock vara min skyldighet att säga några ord.

I denna fråga har jag vid föregående tillfällen i regel uppträdt, och jag torde hafva tillhört dem, som kraftigast framfört klagomålen öfver de nuvarande beskattningsförhållandena. Jag har framhållit som min åsikt, att den finansminister, som formulerat inkomstskatteförordningen, icke gjort något lyckligt grepp. De klagomål, som herr Billing här anfört, äro äfven af den beskaffenhet, att de öfverklagade förhållandena borde kunna utjämnas, och det finnes nog äfven andra klagomål, som äro fullt berättigade. Detta erkänner jag gärna, men det är en annan fråga, om saken kan rättas på det nu föreslagna sättet, och detta tror jag i stort sedt icke vara fallet.

Herrarne minnas ganska väl, hvarför vi pålade denna inkomstskatt. Det var därför, att staten behöfde större inkomster, och vi hade då att litet hvar medverka till att skaffa staten säkra och någorlunda jämna inkomster. Det var sålunda en offervillighet från nationens sida, men detta synes man numera hafva glömt bort. Till och med från Kungl. Maj:t hafva framkommit förslag till afprutningar nedifrån, hvilka skulle vålla ganska betänkliga luckor i skatteväg, och från förstakammarhåll framkomma önskningar till diverse afdrag från beskattningen, därför att det verkar ojämnt och hårdt. Jag tror, att vi få tänka oss nödvändigheten af att en omläggning sker af det hela och att en mängd felaktigheter justeras, men om vi skulle slå in på den riktningen, som friherre von Schwerin begärt, så tror jag, att vi skulle komma till mycket besynnerliga resultat.

Herrarne skola komma ihåg, att det är väl icke ändå i Sverige som i Tyskland. Där råda, kan man säga, ur jordbrukssynpunkt något så när ensartade förhållanden i landets olika delar. Men huru förhåller det sig i Sverige vid en jämförelse mellan Skåne och Norrbotten? Hos oss har man ännu icke kommit längre, än att i en tredjedel af landet jordbruket icke anses såsom ett onus. Dessa ojämnheter, om hvilka herr Åkerberg talade, träffa icke sporadiskt den ene eller den andre, utan missväxt kan komma öfver stora landssträckor, och man har till och med sett, att hela

landet haft missväxt. Jag tror, att sådant kommer att vålla betydliga bräckor i den beräknade inkomsten, och att det i allmänhet kan anses vara mycket bättre att hafva en jämn, bestämd siffra än att taga de växlande siffror, som man på detta sätt skulle nödgas godtyckligt bestämma.

Författningsförslag ang. en inkomstskatt för år 1907 m. m. (Forts.)

Jag vidhåller, att man ofta torde komma att förfara godtyckligt vid bestämmandet af dessa siffror. De, som ligga inne i jordbruket och känna till dess räkenskaper, kunna icke undgå att inse detta.

Men härtill kommer ännu en omständighet. Huru skulle saken komma att te sig för den beskattningsmyndighet, till hvilken dessa uppgifter skulle lämnas? Jag tror icke, att de af herrarna, som själfva äro ordförande i bevillningsberedningar, skulle vara tacksamma för att nödgas gå igenom och granska dessa papper. Man skulle därvid helt säkert finna, att en betydlig del af jordägarne undandroge sig beskattning genom att icke deklarera någon inkomst. Så okunniga, som en stor mängd personer redan nu visat sig vara i fråga om afgifvande af deklarationsuppgifter, skulle det helt säkert komma att dröja länge, innan de komma underfund med sättet att uppställa nu ifrågavarande uppgifter. Svårigheterna härmed skulle vara så stora, att tillämpningen helt enkelt blefve omöjlig.

Det är egendomligt, att framställningarna i detta ämne mest komma från Skåne, där dock orättvisorna äro mycket mindre än längre upp i landet. Ty i Skåne har man i allmänhet de större egendomarna utarrenderade, och ägaren kan således nästan på öret säga, huru stor inkomst han har af egendomen. Detta är däremot icke fallet i mellersta och öfre Sverige, där vi icke kunna få några arrendatorer af våra egendomar. Vi beskattas efter 6 procent, men vi klaga icke så högljudt däröfver. Väl finna vi procentsatsen för hög, men vi föredraga under nuvarande förhållande en fast beräkningssiffra framför inkomstdeklaration för fast egendom på annat sätt.

Jag vill ytterligare säga, att denna fråga kan icke på det föreslagna sättet lösas med våra nuvarande taxeringsmyndigheter. De skulle vara odugliga för den nya uppgiften. Jag nämnde redan, när inkomstskatten infördes, att våra taxeringsmyndigheter icke lämpa sig för tillämpning af inkomstskatteförordningen, och det vore därför i hög grad vanskligt att pålägga dem ännu mera arbete, än de för närvarande hafva.

En talare anförde, att det vore orättvist, att fastigheterna i städerna skulle beskattas efter en lägre skala än jordbruksfastigheterna. I regel kan man ju säga, att taxeringsvärdena å stadsfastigheter beräknas efter en sådan skala, att dessa fastigheter lämna större behållning än den, som beskattas. Ur denna synpunkt är det således alldeles orätt, att jordbruksfastigheterna skola beskattas efter 6 procent, men stadsfastigheterna endast efter 5

Författningsförslag ang. en inkomstskatt för år 1907 m. m. (Forts.)

procent af taxeringsvärdet. Men det förhåller sig med detta liksom med så mycket annat, att någon rättelse icke kan ske, med mindre man inför en genomgripande förändring af det hela.

Jag ber på grund häraf att i likhet med flera andra talare få yrka bifall till utskottets hemställan.

Rop hördes nu på proposition.

Herr Cavalli: Trots de rop, som höras på proposition, ber jag att få yttra några ord. Då flera talare yrkat bifall till min reservation, skulle det väl, om jag icke yttrade mig, se ut, som om jag icke fäste något afseende vid denna reservation, men detta är så långt ifrån fallet, att jag tvärtom mycket hårdt håller på densamma.

Den siste talaren nämnde, att man i öfre och mellersta Sverige är så nöjd och tacksam, och att det vore från Skåne, som framställningarna i denna sak komme. Jag är visserligen skånsk representant, men jag talar dock icke på grund af någon oförnöjsamhet, ty jag är icke nog lycklig att äga jordbruksfastighet.

Men, mine herrar, det förhåller sig så, att det icke går an att längre bibehålla det nuvarande tillståndet, och om kammaren nu godkänner hvad bevillningsutskottet hemställt, så betyder det, att kammaren skänkt sin auktoritet i lagstiftningsarbetet åt det nuvarande oefterrättlighetstillståndet och därpå satt sin stämpel. Vi hafva dock af en föregående finansminister två gånger fått löfte om en ändring härutinnan. Han har icke hållit dessa löften, men jag förmodar, att detta berott på, att han icke längre stannade kvar i utöfningen af sitt ämbete. Den nuvarande innehafvaren af detta ämbete har icke gifvit något löfte, och därför kommer han kanske att göra något i saken. Men huru skall han kunna göra det, om Första Kammaren godkänner bevillningsutskottets hemställan?

En ärad talare yttrade, att erfarenheten ådagalagt, att vi måste hafva detta sätt att beskatta fastigheter. Hvar har han fått det ifrån? Läs igenom 1901 års Riksdags skrifvelse med begäran om införande af progressiv beskattning! Däraf framgår, att det icke var erfarenheten, som ådagalagt detta, utan det hela var en kompromiss för att få något igenom.

Nu säger man, att här i Sverige kan självdeklaration å inkomst af jordbruk icke användas, ehuru det är möjligt i Tyskland och andra länder. Det är väl herrarne icke obekant, att i Sachsen, Baden, Österrike och Ungern lämnas dylika uppgifter. De, som varit i dessa länder och sett deras befolkning, skulle göra mycken orättvisa åt de svenska landtbrukarne genom att säga, att dessa vore mindre kunniga än de sachsiska, badensiska, österrikiska etc.

Författningsförslag ang. en inkomstskatt för år 1907 m. m. (Forts.)

Ännu en sak. Nu begär man, att uppgifter fakultativt skulle få lämnas t. ex. af präster och fastighetsägare, som hade sina fastigheter utarrenderade. Nej, ej ens detta vill man bifalla, det skall vara taxeringsvärdet. Friherre Klingspor sade dock, att detta skulle han gå in på, men det kunde icke ske på det nu föreslagna sättet. Jag förstår icke, hvad min ärade vän friherre Klingspor menar med detta, ty reservanterna hafva ju föreslagit, att Riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära framläggande af »förslag till sådan förändring af gällande bestämmelser, att vid taxering till inkomstskatt inkomst af fastighet må upptagas till sitt verkliga belopp». Man har icke sagt något annat än detta.

Så läste friherre Klingspor en lång litania öfver de nuvarande taxeringsmyndigheterna. Jag skulle kunna hjälpa friherre Klingspor att läsa samma litania, ty vi komma i detta stycke bra öfverens, men icke är detta något skäl att, när vi stå inför en stor reform, säga, att vi icke kunna afhjälpa den mest skriande orättvisa, som finnes i inkomstskatteförordningen.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Benedicks: Den senaste talaren är icke landtbrukare. Jag har däremot icke blott haft åtskillig erfarenhet af det svenska landtbruket, utan äfven följt med det tyska, och jag kan intyga, att om förhållandet med denna skatt varit så lyckligt i Tyskland, som det är här, så skulle man där hafva varit alldeles förtjust. Ty när denna skatt infördes i Tyskland, såg man i alla landtbrukstidskrifter icke annat än klagomål på klagomål öfver det förfärliga arbete, som det vållade att äfven på små gårdar nödgas föra dubbelt bokhålleri. Man klagade öfver att hvarenda bonde nödgades hålla sig med bokhållare och jurist för att kunna ordentligt uppgifva sin inkomst. Där förekommo talrika tvistemål och trakasserier på trakasserier. Är det detta tillstånd, som vi skulle införa i Sverige, så vore förändringen icke annat än olämplig.

Jag kan fullt sympatisera med herr Billing, då han talar om att prästerna få betala efter 6 procent, men kanske icke tjäna hälften. Men det är prästerskapet icke ensamt om, utan jag tror, att majoriteten bland Sveriges jordbrukare kan instämma i detta.

Hvad är då botemedlet häremot? Jo, tag reda på de verkliga förhållandena och låt det fortgå på det nuvarande sättet, men sätt ned dessa 6 procent till hvad som motsvarar de verkliga förhållandena, om nämligen statens finanser det tillåta. Men till en sådan sak som denna, hvilken kommer att väcka split och tvist och oenighet från början till slut, till något sådant kommer jag aldrig att skänka min röst.

Grefve von Rosen: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång tager till ordet. En föregående talare har på ett, som mig synes, tämligen omotiveradt sätt tolkat ett mitt föregående ytt-

Författningsförslag ang. en inkomstskatt för år 1907 m. m. (Forts.)

rande. Jag har aldrig sagt annat, än att det icke är en slump, som gör, att man från deklaration undantagit jordbruksfastighet, utan att detta undantag gjorts just på grund af de svårigheter, som jag påpekade.

Herr Liedberg: Jag vill blott med några ord erkänna, att som det nu är ställdt, kan det icke vara rätt. Såväl den ena som den andra parten af dem, som här yttrat sig, har rätt på sätt och vis; men att komma till ett riktigt resultat inser jag samtidigt vara förenadt med stor svårighet. Jag skulle vilja lösa gåtan så, att innehafvare af jordbruksfastighet, som själf brukar sin fastighet, skall betala sex procent, men att han har rätt att själfdeklarera i fråga om all utarrenderad fastighet. Där kan han det, men icke i fråga om den jord, han själf brukar.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattas i den af herr Cavalli m. fl. vid punkten afgifna reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition.

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkten 2 af sitt betänkande n:o 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den af herr Cavalli med flere vid punkten afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 49.

Nej — 50.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Om rätt till afdrag för utskylder vid taxering till bevillning af inkomst af kapital och arbete.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 9 och 11 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 20, i anledning af väckt motion om, bland annat, rätt till afdrag för utskylder vid taxering till bevillning af inkomst af kapital och arbete.

I en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 4, hade herr *P. Sörensson* framställt förslag, att vid taxering såväl till inkomstskatt som till bevillning af inkomst af kapital och arbete afdrag skulle få ske för skattskyldigs och hans familjs under det nästföregående året till stat och kommun erlagda utskylder.

I nu föredragna betänkande hade utskottet hemställt,

»att Riksdagen, i anledning af herr Sörenssons förevarande motion, måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga under öfvervägande, om och i hvad mån vid taxering till bevillning af fast egendom och af inkomst afdrag må kunna ske för skattskyldigs till stat och kommun erlagda utskylder, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill en utredning i ämnet kan gifva anledning.»

Vid betänkandet fanns reservation afgifven af bland andra friherre *Klingspor*, som dock däri ej framlagt sin åsikt.

Friherre Klingspor: Herr Sörenssons motion har, såsom herrarna hört, framkallat förslag till en skrifvelse beträffande inkomstskatten, däri det begäres, att afdrag skall få ske för skatt, som är påförd, men här i detta betänkande är det i fråga om bevillningen, som man äfven begär en skrifvelse till Kungl. Maj:t rörande afdraget. Utskottet säger försiktigtvis »om och i hvad mån» sådant kan ske. Man kan väl dock tänka sig, att om jag köper en egendom, måste man antaga, att taxeringen på den är ungefär det värde, den skall hafva, om den bär sina utskylder. Hur skulle det taga sig ut, om man gjorde afdrag å bevillningen för utskylderna? Det skulle till och med kunna hända, att den, som då hade kapitalet bredvid, skulle af ett dylikt förfarande få en fördel.

Om rätt till afdrag för utskylder vid taxering till bevillning af inkomst af kapital och arbete. (Forts.)

Då utskottet i sitt yttrande varit så tveksamt, och då Andra Kammaren redan afslagit denna framställning, tror jag, att Första Kammaren gör bäst i att också afslå densamma. Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Cavalli: Jag ber om ursäkt för, att jag nödgas besvära kammaren ännu en gång.

Kammaren fattade ungefär samma beslut i fjol som det nu föreslagna. Är det då skäl, att kammaren öfverger denna sin ställning, då det här icke gäller annat än en begäran om utredning?

Jag hemställer, att kammaren ville fatta samma beslut i år som i fjol, och jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna betänkande hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Justerades elfva protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 11,23 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Stockholm, Oskar Eklunds boktryckeri 1906